773.

MIES ISÄNÄ JA ISÄNSÄ POIKANA

Lea Mäkinen

Pro gradu - tutkielma
Kevät 1998
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mäkinen, Lea. 1998. Mies isänä ja isänsä poikana. Kasvatustieteen Pro gradu - työ. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto. 61 sivua. Julkaisematon.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli saada selville, miten nuoret, noin 30-vuotiaat isät kuvailevat omia isiään ja isäsuhdettaan ja miten he itse toimivat isänä. Tarkoitus oli selvittää miten nämä kuvaukset eroavat toisistaan tai mitä niissä on yhteistä. Lisäksi haluttiin tietää, onko miehillä olemassa isyyteensä malleja.

Aineisto koostui kahdeksan miehen haastattelusta, joista nuorin oli 26 ja vanhin 33 vuotias. Miehillä oli yksi tai kaksi lasta, joiden iät vaihtelivat viidestä kuukaudesta viiteen vuoteen. Analyysitapana käytettiin tematisointia ja tyypittelyä.

Miehet muistivat isänsä ennenkaikkea perheen elättäjänä ja kurinpitäjänä. Tunteita ei herkästi näytetty. Isät osallistuivat harvoin kotitöihin ja lastenhoitoon, ja he olivat paljon poissa kotoa. Miehet itse halusivat osallistua enemmän perheen arkeen ja he korostivat tunteiden näyttämisen tärkeyttä. Isinä he halusivat tarjota lapsilleen turvaa ja luottamusta. Haastateltavat halusivat samoin kuin omat isänsä pitää lapsilleen tiukkaa kuria, mutta ruumiillisen rankaisun sijasta he yrittivät ratkaista ongelmatilanteita puhumalla. Tyypittelyssä tutkittavat jaettiin neljään eri tyyppiin sen mukaan, miten he osallistuivat kodin- ja lastenhoitoon verrattuna omiin isiinsä. Tyypit olivat 1) modernit, 2) perinteistyneet, 3) modernisoituneet ja 4) perinteiset.

Miehet kielsivät mallien hyväksikäytön omassa isyydessään, he luottivat omaan harkintakykyynsä isinä ja kasvattajina. Silti omien isien antamia malleja saatettiin haastateltujen mukaan käyttää tiedostamattomasti

hyväksi. Isien antamia malleja käytettiin myös apuna kuvailussa minkälainen isä haluaa olla tai minkälainen ei halua olla. Miehet tunnistivat myös yhteiskunnassa vallitsevan "hyvän isän" ihanteen.

ASIASANAT: Isyys, miehisyys, lapsuuskokemukset

SISÄLLYS

1 JOHDANTO 5

2 ISYYS YHTEISKUNNASSA
2.1 Isyyden muuttuminen 7
2.2 Nykypäivän erilaisia isiä 10

3 ISYYS MIEHEN ELÄMÄSSÄ
3.1 Isyys, miehisyys ja mallit 13
3.2 Isäksi kasvaminen 15

4 OMASTA LAPSUUDESTA AINEKSIA OMAAN VANHEMMUUTEEN
4.1 Muistot lapsuudenkodista 18
4.2 Lapsuuskodin suorat ja epäsuorat vaikutukset 20
4.3 Kasvatuksen jatkuvuus 22

5 TUTKIMUSONGELMAT 25

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS
6.1 Kohdejoukko ja aineistonkeruu 26
6.2 Haastattelu tutkimusmenetelmänä 27
6.3 Aineiston analysointi 29

7 TULOKSET
7.1 Miesten isät 31
7.2 Miesten oma isyys
7.2.1 Miehestä tulee isä 35
7.2.2 Mies isänä 39
7.3 Vertailu omaan isään 41
7.4 Isyyden mallit 45

8 POHDINTAA 49

LÄHTEET 56

LIITE: HAASTATTELURUNKO 61

1 JOHDANTO

Isyys ja äitiys eroavat toisistaan monin tavoin. Molemmat ovat biologisesti määräytyneitä, mutta äitiä tukevat tehtävässään esimerkiksi konkreettinen side lapseen jo odotusaikana ja hormonaaliset tekijät. Yleisesti puhutaan "äidinvaistosta", joka herää viimeistään lapsen syntymän yhteydessä, mutta vastaavasti "isänvaistosta" ei juuri puhuta. Isän on muodostettava suhde lapseensa eri pohjalta kuin äidin, ja siksi isyys onkin ehkä alttiimpi yhteiskunnallisille muutoksille kuin äitiys.

Isyyden voidaan sanoa muuttuneen melkoisesti muutaman viime vuosikymmenen aikana. Isän osuutta lapsen elämässä on alettu korostaa aivan uusilla tavoilla. Sitkeä äitimyytti, jonka mukaan vain äiti on kykenevä antamaan lapselle parhaan mahdollisen hoidon, alkaa murentua. Tällä hetkellä isät osallistuvat synnytykseen, pitävät isyys- ja vanhempainlomia osallistuakseen entistä enemmän lapsensa hoitoon, ja saattaapa joku jäädä myös hoitovapaalle hoitamaan perheen lapsia äidin palatessa työelämään.

Tämä kaikki edellyttää muutosta asenteissa eli muutos kytkeytyy miehisyyteen yleisemminkin. Myös perinteisen suomalaisen mieskuvan, puhumattoman ja tunteita kaihtavan, on täytynyt muuttua antaen tilaa tunteistaan kertovalle, hellyyttä antavalle miestyypille.

Tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella isyyttä kahden osapuolen silmin, tosin nämä osapuolet löytyvät samasta ihmisestä; miehestä, joka on joskus ollut lapsi ja on nyt vanhemman osassa. Tutkimukseen tavoittelemani miehet ovat iältään noin 30-vuotiaita, siis nykyhetken nuoria isiä, jotka ovat syntyneet 1960-luvulla, ja joiden omat isät olisivat siten 30-40-luvuilla syntyneitä.

Haluan saada selville, miten nuoret miehet kuvailevat omia isiään, miten he kuvailevat itse itseään isinä, ja mikä on näiden kahden asian välinen yhteys, vai onko yhteyttä lainkaan? Mistä mies saa isyyteen mallit, ohjeet siitä, miten pitää toimia?

Merja Korhonen (1994) on tutkinut keski-ikäisten naisten lapsuuskokemuksia, ja niiden vaikutusta omaan vanhemmuuteen. Korhosen tutkimuksen naiset ovat syntyneet 1940- luvulla, joten tämän tutkimuksen miehet voisivat olla heidän lapsiaan. Kyse on siis seuraavasta sukupolvesta. Suomessa suuret rakennemuutokset, teollistuminen ja kaupungistuminen, ovat tapahtuneet 1960- ja -70- luvuilla (Lahikainen & Strandell 1988, 10), joten yhteiskunnallisia muutoksia on ainakin tapahtunut näiden kahden sukupolven välillä. Maalta kaupunkiin muutto on merkinnyt elinympäristön vaihtumista toiseksi ja lapsuuden perheen sosiaalisen kontrollin heikkenemistä (Jallinoja 1984, 83). Miesten ja naisten kuvaukset lapsuudestaan ovat myös varmasti erilaisia.

2 ISYYS YHTEISKUNNASSA

2.1 Isyyden muuttuminen

Lamb (1986, 4-6) on kuvannut isyyden historiallista muutosta amerikkalaisessa yhteiskunnassa kahden viimeisen vuosisadan aikana. Parisataa vuotta sitten isä on ollut ennenkaikkea moraalin vartija, joka on pitänyt huolen lasten uskonnollisesta ja moraalisesta kasvatuksesta. Teollistumisen lähdettyä käyntiin ja palkkatyön yleistyessä isälle lankesi perheen elättäjän rooli. Lamakausien ja sotien jälkeen kiinnitettiin huomio isän merkitykseen miehisen sukupuoliroolin mallina. 1970-luvulla isyyteen on alettu yhä enemmän liittää hoivaavia puolia. Tällainen kehityskulku on mahdollisesti tapahtunut myös Suomessa, tosin paljon nopeammin kuin Yhdysvalloissa osavaiheiden ollessa päällekkäisiäkin.

Kun pohditaan isyyden muuttumista aikojen kuluessa, täytyy ottaa huomioon kulttuurierot, joita eri maiden välillä on. Isyyden määritteleminen ja kokeminen vaihtelee suurestikin kulttuurista toiseen siirryttäessä. Käsitykset siitä, miten isän odotetaan käyttäytyvän riippuu yhteiskunnan sosiaalisista rakenteista, kuten perherakenteista, ja jopa vallitsevasta talousjärjestelmästä. Kulttuurin arvot, uskomukset ja tavat periytyvät, joten ne muuttuvat hitaasti. (Tripp-Reimer & Wilson 1991, 3.) Mielikuvat isyydestä sisältävät stereotypioita siitä, kuinka tyypillinen isä

käyttäytyy, mutta myös ihannekuvia siitä, miten isien pitäisi ajatella, tuntea ja toimia (Marsiglio, 1995, 3).

Hoikkalan (1994, 88) mukaan Suomessa 1950-60- luvuille asti miesten isyys on merkinnyt siittämistä ja kodin fyysisten edellytysten luomista, kun taas naisten tehtävä on ollut huolehtia lapsista konkreettisesti. Näin ollen isän merkitys perheen yhtenä osana on ikäänkuin jäänyt perheyhteisyyden ulkopuolelle, äidin ja lasten muodostaessa sisäpiirin. Juntumaan (1992, 476) mukaan tähän on vaikuttanut ns. äitimyytin voimassaolo, eli käsitykset siitä, että vain äiti voi tarjota vauvalle ja lapselle parhaan hoidon ja isän ei pidä sekaantua tähän herkkään suhteeseen. Hoikkala (1994, 88) on tuonut esiin näkökulman, jonka mukaan aikaisemmin, kun isyys ei ollut valinnan asia, sitä ei sen kummemmin edes pohdittu. Vasta 50- ja 60-luvuilla syntyneet pohtivat, mitä miehelle itselleen merkitsee olla isä.

Isyyden määritelmät ovat siis pikkuhiljaa muuttunet perheen elättäjän roolista hoivaavaan rooliin. Siinä missä aikaisemmin on äidin ja lapsen suhdetta pidetty lapsen kannalta ratkaisevimpana ihmissuhteena, nykyinen perhetietous korostaa perheen kolmiosuhdetta. Isä voi vaikuttaa lapseen suoraan tai epäsuorasti äidin kautta, siten että isän suhde äitiin vaikuttaa myös lapseen. Sama koskee tietenkin myös äitiä. (Hwang 1985, 34.) Näin ollen kaikki ovat tasaveroisia perheessä. Lapsi voi kiintyä turvallisesti sekä isään että äitiin ja heidän lisäkseen vielä moniin muihinkin ihmisiin. "Lapsen kiintymys ei ole kuin kakku, joka jakaantuu sitä pienempiin paloihin, mitä useammalle sitä jaetaan, vaan kukin pala kasvaa sitä suuremmaksi, mitä myönteisempi kehityshistoria kiintymyksen rakentumisella on", kirjoittaa Pulkkinen (1994, 29).

Koski-Hyvärinen ja Puttonen (1987) tutkivat miten isät määrittelevät oman roolinsa perheessä. Yleisimmät kuvaukset koskivat perheen taloudellisesta toimeentulosta huolehtimista ja turvallisuuden luomista. Kun tutkittavat isät jaettiin kahteen ryhmään siten, että toisessa ryhmässä olivat nuoremmat isät, 24-29 vuotiaat ja toisessa vanhemmat isät, 33-40 vuotiaat, havaittiin ryhmien välillä eroja. Nuoremmat isät korostivat

isän roolissaan lapsen toverina olemista ja onnistunutta tunnesuhdetta lapsen ja isän välillä vanhempia isiä enemmän. Tämäkin tutkimus antaa siis viitteitä siitä, että isyys on muuttumassa kohti hoivaavampaa otetta.

Isien osallistumisen yhä enemmän lastensa hoitoon katsotaan yleensä johtuvan naisten lisääntyvästä työssäkäynnistä. Kun naiset ovat siirtyneet perinteisestä äidinroolista kaksoisroolin kantajiksi, on se edellyttänyt muutoksia myös perheen roolijärjestelmässä. (Lahikainen & Strandell 1988, 23.) Tämä ei kuitenkaan välttämättä selitä koko ilmiötä, sillä Suomessahan naiset ovat jo pitkään käyneet kodin ulkopuolella työssä, mutta silti työelämästä irtautuva, lasten kanssa kotiin jäävä koti-isä on aika lailla harvinainen. Suomessa lainsäädännön tasolla on pyritty takaamaan myös isälle mahdollisuus jäädä kotiin, mutta käytännössä jo miesten ja naisten palkkaerot aiheuttavat sen, että pienempipalkkainen, siis nainen, jää kotiin (Lahikainen 1986, 156).

Säntti (1990) toi esille hoitovapaan käyttöä koskevassa tutkimuksessaan syitä, miksi isä ei pitänyt isyys- tai vanhempainlomaa. Joka neljännen isän kohdalla syynä olivat juuri taloudelliset syyt. Toiseksi tärkein syy oli vuosiloman pitäminen lapsen syntymän yhteydessä. Kolmanneksi yleisimmäksi syyksi mainittiin työesteet. Yhdeksän prosenttia isistä ei halunnut pitää isyys- tai vanhempainlomaa. (Säntti 1990, 12-13.)

Vaikka Suomessa suhtaudutaankin entistä myönteisemmin isän osallistumiseen perhe-elämään, uudet tutkimukset osoittavat kuitenkin, että käytännössä muutos ei ole kovin suuri. Naiset tekevät kotitaloustöistä, lastenhoito mukaanlukien, vielä yli 2/3 (Rönkä & Rönkä 1994, 61). Esteitä, jotka haittaavat isien osallistumista perhe-elämään ja kotitöihin ovat lapsuudenkotien isien passiivinen rooli, äitien omistautuminen kotitöille sekä yhteiskuntaan ja kulttuuriin liittyvät esteet, kuten isyyslomien vähäinen käyttö ja miehen yhteiskunnallinen arvostaminen taloudellisin ja kodin ulkopuolisin kriteerein (Rönkä & Rönkä 1994, 70-71). Käytännössä tämä johtaa esimerkiksi siihen, että työnantajat ovat varsin haluttomia edistämään miesten isyyslomien ja hoitovapaiden käyttöä.

2.2 Nykypäivän erilaisia isiä

Kirjallisuudessa on esitetty useita isätyypittelyjä, joille useimmille on yhteistä luokittelu lastenhoitoon osallistumattomista isistä äidin kanssa täydellisesti vastuutajakaviin isiin. Esim. Russell (1983, 47-48) on määritellyt tällä tavoin neljä eri isätyyppiä. Tyypit ovat 1) kiinnostumattomat, poissaolevat isät 2) traditionaaliset isät, jotka kyllä osallistuvat lastenhoitoon, mutta osallistuminen jää esim. lasten leikittämisen tasolle 3) "hyvät isät", jotka tekevät kaikenlaisia lastenhoitoon liittyviä tehtäviä, mutta päävastuu jää äidille ja 4) osallistuvat isät, jotka jakavat äidin kanssa yhtäläisen vastuun lasten kasvatuksesta.

"Uusi isä" on siis sellainen, joka on sitoutunut vanhemmuuteen yhtä paljon kuin äitikin, on kodin- ja lastenhoitotehtävissä yhtä pätevä kuin äiti, pitää ajoittaista kotonaoloa ansiotyön vaihtoehtona ja on aidosti kiinnostunut lapsistaan ja heidän hyvinvoinnistaan (Huttunen 1994, 58). Tälläinen isä on synnytyksessä mukana ja osallistuu aktiivisesti sekä aivan pientenkin vauvojen että isompien lapsien jokapäiväiseen hoivaan muutenkin kuin vain leikkimällä (Pleck 1988, 93).

Kuinka paljon tälläisia isiä sitten todellisuudessa on, siitä ei ole olemassa tietoa. Esimerkiksi Butterworth (1994, 4) pitää tälläistä isätyyppiä enemmän myyttinä kuin todellisena. Pleckin (1988, 94) mukaan "uuden isän" rinnalla on edelleen vallalla isä perheenelättäjänä-rooli. LaRossa (1986, 106) puolestaan huomauttaa, että vaikka tämän päivän isät osallistuvat aktiivisemmin lastenhoitoon kuin omat isänsä aikoinaan, osallistuminen on vieläkin kaukana siitä, mitä perheen äidit tekevät. Coltranen (1995, 269) mukaan osa perheistä noudattaa varsin perinteistä työnjakoa kotona, toisten alkaessa noudattaa suurempaa tasa-arvoisuutta. Suurin osa perheistä kuitenkin on jossain näiden kahden vaiheen välillä. Osa töistä jaetaan, mutta ei kaikkia.

Edellä kuvattu isätyypittely ja muut vastaavankaltaiset isätyypittelyt korostavat kuitenkin yleensä vain lasten kanssa vietettyä

kokonaisaikaa, perheessä tehtyjä kotitöiden jakamista jne. Se, miten isä itse kokee isyytensä tai miten lapset kokevat isänsä, jää näin ollen taustalle. Isän määrällistä osallistumista voidaan kyllä mitata ajallisesti, mutta se ei kerro huolenpidon laadusta mitään. Seuraavissa Korhosen (1994) ja Hoikkalan (1993) tutkimuksissa käsitellään isyyttä juuri kokemuksellisena ilmiönä, Korhosen tyypittelyssä puhuvat aikuistuneet lapset, Hoikkalan vastaavassa vanhemmat itse.

Korhonen (1994, 116-118) muodosti haastatteluaineistonsa pohjalta neljä eri isätyyppiä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat "turvalliset isät", jotka ovat turvallisia ja oikeudenmukaisia, eikä heitä ole tarvinnut pelätä. Isä on voinut olla leikkisä ja läheinen, mutta silti kuitenkin auktoriteetti, jota on toteltu. Toinen ryhmä on "etäiset auktoriteetit", jotka ovat olleet lapsille etäisiä, tiukkoja ja vaativia isiä, joita on toteltu pelonsekaisella kunnioituksella. Isät ovat silti olleet luotettavia ja turvallisia siinä mielessä, että he ovat huolehtineet perheestä. "Epävakaat, arvaamattomat isät" ovat omanneet kaksi eri puolta, selvinpäin isät ovat olleet "ihan tavallisia", mutta humalassa tai mielenrauhan järkkyessä pelottavia ja jopa väkivaltaisia. Viimeinen ryhmä on "pelottavan ankarat isät". Nämä isät ovat olleet etäisiä ja pelottavia. Vaatimukset esimerkiksi työnteon suhteen ja rangaistukset ovat olleet kohtuuttoman ankaria. Lapset ovat saaneet tuntea pelkoa ja ahdistusta isää kohtaan.

Nämä olivat siis haastateltujen keski-ikäisten naisten kuvauksia omista isistään. Korhosen haastateltavat olivat vuonna 1949 syntyneitä naisia, joten heidän isänsä olivat noin 1910-20-luvuilla syntyneitä.

Hoikkalan (1993) vanhemmuuden mallit koskevat yhtä lailla niin äitejä kuin isiäkin, mutta ovat kuitenkin käyttökelpoisia myös isyyden erilaisia puolia arvioitaessa. Ensinnäkin Hoikkala jakaa vanhemmuuden vahvaan ja heikkoon (sallivaan) vanhemmuuteen. Heikko tai salliva vanhemmuus on lähinnä itsekasvatuksen ajatukseen perustuvaa; kokemuksista oppii, kun taas vahva vanhemmuus on Hoikkalan mukaan tietoista huolenpitoa, jatkuvaa vuorovaikutusta lapsen kanssa. Näihin ääripäihin sopivat Hoikkalan määrittelemät "kantapään kautta oppimisen

malli", joka on tyypillistä juuri heikolle vanhemmuudelle ja "valmentajamalli", joka puolestaan on vahvaa vanhemmuutta. (Hoikkala 1993, 52.)

3 ISYYS MIEHEN ELÄMÄSSÄ

3.1 Isyys, miehisyys ja mallit

Miehisyyden perinteisiä ihanteita ovat David ja Brannon luetelleet jo vuonna 1976, mutta ne ovat Badinterin mukaan yhä vallalla (Badinter 1993, 183-185). Miehen on vältettävä kaikkea naismaista, kuten tunteiden näyttämistä, hänen on oltava muita parempi saavuttaen valtaa ja menestystä, hänen on oltava itsenäinen, voimakas ja kova. Mikään näistä ei oikein tunnu sopivan "uuteen isyyteen".

Piirteet, joita perinteisesti on totuttu pitämään maskuliinisuuden merkkinä, ovat kuitenkin vähitellen lieventymässä. Näin voisi päätellä ainakin Thompsonin ja Pleckin (1988) tekemän tutkimuksen pohjalta, jonka tarkoitus oli selvittää miten alle 30-vuotiaat miehet suhtautuivat väittämiin, jotka koskivat mieheisiä roolinormeja. Normit jaettiin kolmeen faktoriin, jotka olivat statuksen saavuttaminen, henkinen, emotionaalinen ja fyysinen vahvuus sekä naisellisten toimintojen välttäminen. Ainostaan vahvuus-faktori sai jonkin verran tukea tämän otoksen miehiltä, muita piirteitä ei tunnustettu. Tutkijat kuitenkin varoittavat yleistämästä tämän tutkimuksen tuloksia liikaa, koska heidän mukaansa tälläiset roolinormit vaihtelevat iän,

sosioekonomisen aseman ja syntymäkohortin mukaan. Mikäli muutos olisi tapahtumassa ja statuksen saavuttaminen ja naisellisten toimintojen välttäminen eivät enää liittyisi miehisyyden korostamiseen nuorimmilla sukupolvilla, se avaisi mahdollisuuksia edellämainitulle "uudelle isä-tyypille".

Badinter (1993, 251, 257-258) puhuu "isyyden vallankumouksesta", jonka tuloksena syntyy uusi, aikaisempaa erityneempi ja hienovaraisempi maskuliinisuus. Maskuliinisuus ja feminiinisyys eivät ole enää toistensa vastakohtia, vaan molemmat ovat ihmisyyden välttämättömiä osatekijöitä. Badinterin mukaan tämän päivän miehet ovat pakotettuja jättämään patriarkaalisen järjestelmän taakseen ja löytämään uudenlaiset isyys- ja miehisyysmallit (Badinter 1993, 259).

Ruoppilan (1984, 45-46) mukaan isä-lapsi -suhteiden kehittymisen lisäämiseksi tarvittaisiin kasvaville pojille sellaisia miehisiä malleja, jotka välittäisivät sosiaalisia taitoja ja kykyä käsitellä ihmissuhteita. Tämä edellyttää miesten lisääntyvää osallistumista kasvatustehtäviin.

Isyyden on sanottu herättävän miehessä feminiinisiä puolia, puolia, joita on muuten vaikea tuoda esiin. Helminen (1985, 17-18) puhuu miehen "ihmissuhdekoulusta", joka opettaa miehelle tunneilmaisua. Sommerin (1986, 52) mukaan isyys voi olla miehenroolin ainoa mahdollisuus liittää itseensä sellaisia ominaisuuksia, jotka muuten jäisivät torjutuiksi. Kasvatus ei ole siis yksisuuntaista, vaan samaan aikaan kun isä kasvattaa lastaan, lapsi opettaa isälleen isyyttä.

Losh-Hesselbart (1987, 547-548) jaottelee kolme erilaista mallityyppiä, joiden mukaan sukupuoliroolimallit muodostuvat. Ne ovat 1) symboliset mallit, kuten media 2) konkreettiset mallit, kuten vanhemmat ja ystävät sekä 3) sosiaalisten tilanteiden tarkkailu ihmisten välillä. Median osuutta isäkuvan luomisessa ei ole ilmeisesti tutkittu Suomessa, mutta näyttäisi siltä, että se on alkanut luoda kuvaa "uudesta isästä", joka uskaltaa näyttää tunteensa ja kantaa aidosti huolta lastensa hyvinvoinnista.

Sosiaalisten tilanteiden tarkkailusta antaa Daly (1993, 523) kuvaavan esimerkin. Miehet tarkkailevat toisia isiä, miten he selviävät

lastensa kanssa mahdollisissa ongelmatilanteissa, ja kokeilevat hyviksi havaitsemiaan malleja omissa vastaavissa eteen tulevissa tilanteissa.

Daly (1993) halusi tutkimuksessaan selvittää nuorten isien (keskimääräinen ikä tutkittavilla 34 vuotta) isyyden roolimalleja. Miesten oli vaikea nimetä ketään tiettyä henkilöä, joka olisi toiminut jonkinlaisena isyyden mallina. Omiakaan isiä ei pidetty malleina, vaan heistä puhuttiin silloin, kun haluttiin selvittää miten erilainen itse on isänä kuin oma isä. Tutkittavat miehet pitivät tätä seurauksena sukupolvien välisistä eroista, odotukset siitä, miten isän pitää käyttäytyä, olivat heidän mukaansa muuttuneet vuosien kuluessa. Dalyn tutkimuksessa nuoret isät olivat saaneet käytännön ohjeita lastenhoidosta elämässään vaikuttavilta naisilta, eli äideiltä ja vaimoilta. Tämän tutkimuksen valossa siis näyttää siltä, että miehet saavat hoivaohjeita naissukupuolelta, koska miehet eivät niitä pysty vielä antamaan.

3.2 Isäksi kasvaminen

May (1986, 123) on seurannut ensimmäistä lastaan odottavia miehiä koko raskauden ajan, ja huomannut miesten määrittelevän valmiutensa isyyteen erityisesti kolmen asian perusteella. Nämä asiat olivat 1) onko taloudellinen asema turvattu 2) onko parisuhde pysyvä ja vakiintunut ja 3) onko sellainen tunne, että lapseton vaihe parisuhteessa on ohi. Näyttää siis siltä, että miehet yhä edelleen kantavat huolta perheen taloudellisesta toimeentulosta, eivätkä määrittele valmiuttaan isyyteen esimerkiksi hoivavietillä, kuten naiset saattavat tehdä.

Odottavien äitien ja isien ero on LaRossan (1986, 48) mukaan siinä, että vain nainen voi olla fyysisesti raskaana, mutta sekä tuleva äiti että isä ovat sosiaalisesti raskaana. Fyysinen raskaus alkaa hedelmöittymishetkellä, mutta sosiaalinen raskaus vasta sitten, kun raskaus on todettu. Tästä alkaa valmistautuminen vanhemmuuteen. Myös miehillä on toisinaan

todettu raskauden fyysisiä tuntemuksia, joita kutsutaan "couvade-oireiksi". Karilan (1989, 63) tutkimuksessa tällaisia oireita olivat masennus, kohonnut verenpaine, ruokahaluttomuus, pahoinvointi, univaikeudet, mustasukkaisuus, syyllisyydentunteet, suuttumus puolisolle ja mielialojen herkistyminen. Nämä tuntemukset ovat kuitenkin psykosomaattisia luonteeltaan, fyysistä perustaa niillä ei ole.

Tigerstedtin keräämien miesten omaelämäkerroissa miehet kuvaavat isäksi tulemista hyvin ristiriitaisin tuntein. Iloon ja ylpeyteen sekoittuu epävarmuus siitä, miten isänroolista mahtaa selvitä. Synnytysvalmennusta ja itse synnytykseen osallistumista pidetään eräänlaisina miehen mittoina, jotka mainitaan omaelämäkerroissa viileästi tai ylpeästi. (Tigerstedt 1994, 80.)

Makkonen ym. (1981) tutkivat perheitä, joissa mies oli osallistunut synnytykseen. Tutkimuksen valmistumisvaiheessa ei ollut vielä tavallista, että näin tapahtui, mutta tulokset puolsivat vahvasti isien synnytykseen osallistumisen tärkeyttä. Isän läsnäolo näytti vähentävän äidin kokemaa kivun määrää kaikissa synnytyksen vaiheissa, ja äitien arvioimana isän apu oli merkitsevää. Myös miehet kokivat asemansa merkittäväksi, he arvioivat läsnäolonsa synnytyksessä erittäin hyödylliseksi. Myös Stranden (1982, 151) sai tutkimuksessaan samanlaisia tuloksia. Synnytyksessä mukanaolleet isät pitivät sitä myönteisenä kokemuksena ja äidit kertoivat hyötyneensä isien läsnäolosta.

Valmentautumista isyyteen ei kuitenkaan ole tarjolla tarpeeksi. Neuvolan antamat palvelut olivat Hyssälän terveyskasvatustutkimuksen mukaan (1992, 55) jääneet monille isille vieraiksi. Silloinkin, kun isät osallistuivat neuvolakäynteihin, he katsoivat harvoin saaneensa tarvitsemaansa tukea. Myöskään perhevalmennusta ei pidetä riitävänä. Monet esikoisen saaneet vanhemmat ilmaisivat saamansa perhevalmennuksen keskittyneen liiaksi synnytystapahtumaan Hämäläisen (1986) vanhemmuuteen siirtymistä käsittelevässä tutkimuksessa. Strandenin (1982, 165) tutkimuksessa esilletulleita epäkohtia olivat mm. pintapuolisuus,

osanottajien vuorovaikutuksen vähäisyys, sekä äitikeskeisyys, joka jätti isän huomiotta.

Anne ja Toivo Rönkä (1994, 78) ovat sitä mieltä, että isäksi tuleminen on miehen henkisen kehityksen kannalta paljon keskeisempi asia kuin naiselle äidiksi tuleminen sen vuoksi, että miehen on helpompi jäädä sivuun lapsen odotus- ja hoitoprosessista. Isäksi tuleminen tarjoaa heidän mukaansa miehelle mahdollisuuden arvioida uudelleen oma intimiteetti ja identiteetti. Intimiteetillä tutkijat tarkoittavat vastavuoroista läheisyyttä, kykyä molemminpuoliseen ihmissuhteeseen, ja intimiteetti ja identiteetti ovat heidän mukaansa koko aikuisuuden kehittymisen inhimillinen ydin.

Noin viidesosa Koski-Hyvärisen ja Puttosen (1987) tutkimuksen leikki-ikäisten lasten isistä katsoi tulleensa lasten syntymän myötä aikaisempaa kärsivällisemmäksi ja joustavammaksi. He arvioivat myös rauhoittuneensa, tulleensa enemmän muita huomioon ottavaksi sekä aikuistuneensa ja kypsyneensä. Osa isistä kertoi vastuuntuntonsa lisääntyneen ja muutamat kertoivat löytäneensä elämään kokonaan uuden näkökulman. Muutosten syynä pidettiin ennenkaikkea sitä, ettei ollut elämässä enää yksin ja vastuussa vain omasta itsestään, vaan osa perhekokonaisuutta. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 106-107.)

4 OMASTA LAPSUUDESTA AINEKSIA OMAAN VANHEMMUUTEEN

4.1 Muistot lapsuudenkodista

Omien lasten saaminen herättää usein vanhemmat muistelemaan omia lapsuusaikojaan ja omia vanhempiaan. Vanhemmuussuhde on koettu jo lapsena, mutta silloin toisen osapuolen silmin, lapsen näkökulmasta.

On eri asia puhua lastenkasvatuksesta silloin, kun on jo omia lapsia, kuin että niitä ei vielä ole. Pulkkisen kuvaa haastattelemiensa 20-vuotiaiden nuorten kykyä kuvata omia kasvatusperiaatteitaan hämmästyttävän hyviksi (Pulkkinen 1984, 118). Selitykseksi tähän hän mainitsee, että tämänikäisillä nuorilla omakohtaiset muistot kasvatuksesta olivat vielä vahvoja. (Pulkkinen 1984, 129.) Hyvin harvalla haastatelluista oli kuitenkaan vielä omia lapsia. Nurminen & Roos (1991, 125) mainitsevatkin, että ihmisillä yleensäkin on hienoja ideoita siitä, miten lapset kasvatetaan, kun niitä ei vielä ole. Todellisessa lastenkasvatustilanteessa ihanteet eivät pidäkään välttämättä enää paikkaansa.

Iso-Ilomäen (1988) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten nuoret aikuiset (27-vuotiaat) muistelivat aikaa, jolloin he olivat 14-vuotiaita. Tutkimus perustui Pulkkisen keräämään laajaan pitkittäisaineistoon, joten oli mahdollista verrata tuloksia haastateltavien omiin aikaisempiin vastauksiin.

Yleensä ottaen tulokset olivat johdonmukaisia. Muistelut 20-vuotiaana vastasivat haastatteluja 14-vuotiaana. Kuitenkin miehet muistivat suhteensa isäänsä huomattavasti negatiivisempana, kuin mitä haastatteluissa 14-vuotiaana kävi ilmi. (Iso-Ilomäki 1988, 47.) Iso-Ilomäki ei itse pohdi tutkimuksessaan, mistä tälläinen muistivääristymä saattaisi johtua, mutta kyseessä saattaa olla Sysiharjun (1987, 219) havaitsema ilmiö, jonka mukaan aikuisten suorittamat vertailut nykykotinsa ja lapsuudenkotinsa välillä olivat yhteydessä heidän nykyhetkiseen suhteeseensa vanhempiinsa. Myös Tigerstedt (1994, 79) tarkastellessaan miesten kirjoittamia omaelämäkertoja on havainnut, että miehet kommentoivat omia isiään kielteisessä sävyssä. Tigerstedtin tulkinnan mukaan tämä tapahtuu siksi, että isänä yritetään ylittää oma isä ja hänen sukupolvensa.

Iso-Ilomäen (1988, 32) saamien tulosten mukaan suhde isään muistettiin yleensäkin huonompana kuin suhde äitiin, ero oli tilastollisesti merkitsevä. Tavallisimmin isää moitittiin liian ankaraksi tai liian etäiseksi. Etenkin miehet olivat kokeneet, ettei isällä ollut heille kylliksi aikaa. Naisten parissa tehdyistä tutkimuksista antaa Korhonen (1994, 97-98) lähes vastakkaisen esimerkin, naiset muistelevat isiään usein turvallisuuden ja kodin myönteisen ilmapiirin luojina. Tämän Korhonen tulkitsee johtuvan siitä, että kun isät eivät olleet töissä, heillä oli aikaa leikkiä lasten kanssa, äideillä ei tälläistä vapaa-aikaa ollut.

Useimmat Korhosen tutkimuksen naiset olivat eläneet lapsuutensa maaseudulla, joka myös voi olla tärkeä seikka tuloksia arvioitaessa. Esimerkiksi Sinkkonen (1990, 142) puhuu maaseudun pojista, jotka näkivät isäänsä joka päivä yhtälailla työssä kuin kotona. Vaikka isät eivät sinänsä osallistuneet varsinaisesti lastenkasvatukseen, he olivat kuitenkin olemassa pojilleen konkreettisina malleina, pojat saattoivat kokeilla voimiensa riittävyyttä isän tehtäviin ja samastua isään. Näin ollen isäsuhde saatetaan muistaa myönteisempänä kuin se on ollutkaan. Ainakin on ehkä saatettu paremmin ymmärtää miksi isä ei ole ehtinyt olla niin paljon lasten kanssa. Voisiko olla niin, että kun lapset eivät oikein edes tiedä mitä

kaupunkilaisisä tekee työkseen ja miten viettää päivänsä, isän poissaolo ja ajan puute vaikuttaa kielteisiin muistikuviin isästä?

Koski-Hyvärisen ja Puttosen (1987) isätutkimuksessa 24-40 vuotiaiden miesten muistellessa oman isänsä tehtäviä ja osallistumisalueita lapsuudenperheissä mainittiin useimmiten taloudellisesta toimeentulosta huolehtiminen. Kasvatukseen osallistumista selvitettäessä lähes puolet muisti isänsä osallistuneen vain kurinpitoon ja kolmasosan mukaan kasvatus kotona kuului kokonaisuudessaan äidin velvollisuuksiin. Yleinen kuvaus oli perhettä elättävä, työtä tekevä isä, joka oli isänä pojalleen hyvin etäinen. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 115-116.)

Strandenin (1982) nuoria lapsiperheitä käsittelevässä tutkimuksessa haastateltavia vanhempia pyydettiin arvioimaan saamaansa kasvatusta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että 74 prosenttia äideistä ja 87 prosenttia isistä oli tyytyväinen saamaansa kasvatukseen. Myönteisinä puolina mainittiin mm. itsenäiseksi oppiminen, työnteon oppiminen, turvallisuus, rajojen ja sääntöjen selkeys, kieltojen perusteleminen, avoimuus lasten ja vanhempien välillä sekä vapaus. Epäkohtina saamassaan kasvatuksessa nuoret vanhemmat pitivät mm. sitä, ettei vanhemmilla ollut heille riittävästi aikaa, liian ankaraa kuritusta, liiallista vapautta ja kasvatuksen vanhempijohtoisuutta.

4.2 Lapsuudenkodin suorat ja epäsuorat vaikutukset vanhemmuuteen

Lapsuudenkodin ihmissuhteet ja elinolot vaikuttavat tehtyjen tutkimusten mukaan kahdella eri tavalla; suorasti ja epäsuorasti. Suoraa vaikutusta käsitellään kirjallisuudessa useimmiten malliteorioiden pohjalta, omat isät ja äidit antavat vanhemuuden mallit, joita sitten noudatetaan omien lasten kasvatuksessa. (Snarey 1993, 277.) Schalin puolestaan käyttää termiä "parentaalinen identiteetti", joka on hänen mukaansa psykologista perintöä

lapsuudenkodin perheoloista, ja joka johtaa samastumiseen omiin vanhempiin. Schalinin sanoin; "Lapsuudenperhe on se ydin ja lapsuudenkoti se paikka, missä vastasyntyneet lapset, äitinsä ja isänsä hoivaamina ja kasvattamina vähitellen kehittyvät miehiksi ja naisiksi, jotka sitten itse saavuttavat parentaalisen identiteetin, joka mahdollistaa vuorostaan seuraavan polven kasvattamisen terveiksi ihmisiksi. " (Schalin, 1991, 29.)

Toisaalta voi olla kyse epäsuorasta vaikutuksesta. Esim. Korhosen tutkimuksen mukaan naisten omalla sosiaalisella asemalla ja koulutuksella näytti olevan vahvempi yhteys omaan vanhemmuuteen kuin saadun kasvatuksen laadulla (Korhonen 1994, 124). Kuten Korhonen itsekin toteaa, kysymys voi olla siitä, että oma sosiaalinen asema on rakentunut omien vanhempien sosiaalisen aseman ja heidän kasvatusotteensa varassa. Jatkuvuus kasvatuksessa ei siis synny vain lapsuuden mallien sisäistämisen kautta, vaan myös sosiaalisen taustan välittämänä. (Korhonen 1994, 29.)

Vanhempien kotitausta on saattanut vaikuttaa heidän parisuhteensa muodostamiseen, ja sitä kautta nykyisiin perhesuhteisiin ja lasten kasvatukseen. Mitä tapahtuu parisuhteessa, voi vaikuttaa lapsiin, ja nämä molemmat suhteet vaikuttavat siihen, minkälainen jäsen yksilö kokee olevansa perheessä. (Cowan 1988, 29.) Snareyn (1993, 302) mukaan isien osallistuminen lasten hoitoon on yhteydessä avioliiton onnellisuuteen; isät osallistuvat sitä enemmän mitä onnellisempi avioliitto on. Kasvutaustan on todettu olevan yhteydessä puolisoiden emotionaalisen suhteen lämpimyyteen ja avoimuuteen, siten että vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen runsaus ja sopuisa perhe-elämä lapsuudenkodissa vaikutti myös omaan parisuhteeseen (Harmainen & Ruoppila 1984, 94). Myös Stranden (1982, 114) tuli siihen tulokseen, että lapsuuteen liittyvistä tekijöistä lähes kaikki olivat yhteydessä vanhempien keskinäisen suhteen laatuun.

Rajalan & Ruoppilan (1983, 128) tutkimuksen mukaan lapsi oli herättänyt sitä todennäköisemmin isässä myönteisiä tunteita, mitä onnellisempana isä piti lapsuuttaan, ja mitä sopuisampana hän piti lapsuudenkotinsa perhe-elämää. Cowanin (1988, 19) mukaan vauvan syntymisen jälkeen miehet kokivat parisuhteensa sitä paremmaksi, mitä

parempi oli oma äitisuhde. Cowanin tulkinnan mukaan on kyse siitä, että jos miehellä on ristiriitoja oman äitinsä kanssa, hän helposti heijastaa ne vaimoonsa.

Myös Karila (1989, 39) on päätynyt vastaavankaltaisiin tuloksiin tutkiessaan siirtymistä vanhemmuuteen. Tyytyväisyys puolisoon oli erittäin merkitsevästi yhteydessä lapsuuskodin ihmissuhteisiin, lapsuuskodin ilmapiiriin, ja suhteisiin lapsuuden äitiin ja isään.

Vanhemmat, jotka ovat kokeneet lapsena lämpimän ja huolehtivan vanhemmuuden, kokevat myös oman vanhemmuutensa palkitsevampana kuin toisenlaisia kokemuksia omaavat. Ei kuitenkaan tarkkaan voida sanoa, mikä osuus on suorilla mallien toistolla, ja mikä emotionaalisella hyvinvoinnilla ja arvoilla ja uskomuksilla, jotka ovat muodostuneet lapsuudessa. (Simons ym. 1993, 103.)

4.3 Kasvatuksen jatkuvuus

Useissa kasvatuksen samankaltaisuuden sukupolvelta toiselle siirtymisen tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota kielteisiin puoliin, joiden on katsottu perityvän lähes sellaisenaan. Esimerkiksi Quinton ja Rutter (1988, 51-52) tutkivat huostaanotettujen lasten vanhempien taustoja. Heillä oli takanaan paljon huonommat lapsuuskokemukset kuin ei-huostaanotettujen lasten vanhemmilla. Tämä johtuu tutkijoiden mukaan siitä, että huonoista kotioloista lähtöiset olevat nuoret lähtevät hyvin nuorena kotoa, löytävät toisen yhtä huonoista lähtökohdista olevan ja perustavat perheen. Silloin ei omille lapsille ole mahdollista tarjota juuri parempaa kuin itsellä on ollut. Kierrettä on vaikea katkaista.

Alttiuden käyttää ruumiillista kuritusta on todettu useissa tutkimuksissa periytyvän sukupolvelta toiselle. Monet vanhemmat puolustavat ruumiillista rankaisemista, koska heitä itseäänkin on rangaistu siten ja he ovat mielestään siitä huolimatta, tai juuri sen takia, kunnon

kansalaisia (Pulkkinen 1994, 40). On paljon vanhempia, jotka uskottelevat itselleen, että he toimivat aivan oikein ja lapsen parhaaksi antaessaan lapselle selkäsaunan kasvatuksen nimissä. Tätä on edesauttanut varmasti voimakkasti elävä "vitsan säästämisestä" varoittava traditio. (Paloheimo 1992, 40.) Toisaalta omien vanhempien antamasta kasvatuksesta haluttiin poiketa ruumiillisen kurituksen suhteen, mutta lähes viidesosa Pulkkisen (1984, 119) haastattelemista nuorista hyväksyi vitsan antamisen lapsille perusteluna vanhempien kunnioittaminen ja omien vanhempien esikuva. Simonsin ym. (1991, 168) mukaan omien vanhempien malli ruumiillisen rankaisun suhteen vaikuttaa voimakkaasti, koska ei ole olemassa malleja toisenlaisista ongelmien ratkaisutavoista.

Harmaisen & Ruoppilan (1984, 97) mukaan 40 prosenttia äideistä ja 30 prosenttia isistä halusi kasvattaa oman lapsensa niinkuin hänet itsensäkin oli kasvatettu. Strandenin (1982, 140) tutkimuksen luvut ovat täsmälleen samat. Sysiharjun (1987, 221) vastaava luku on peräti 60 prosenttia. Hän ei tee erottelua tässä miesten ja naisten välillä, mutta mainitsee, että naisista hiukan useammat valitsivat samanlaisuuden kasvatuksessa kuin miehet (Sysiharju 1987, 215).

Snareyn (1993, 277) mukaan isien lapsuuskokemukset vaikuttavat kahdella eri tavalla. Hyvien kokemusten jälkeen halutaan olla yhtä hyvä isä kuin oma isä on ollut, huonojen kokemusten jälkeen halutaan antaa omille lapsille jotain sellaista, mitä ei itse lapsena saanut.

Kasvuympäristön mallit eivät kuitenkaan sellaisenaan välttämättä siirry seuraavalle sukupolvelle, koska perheen vuorovaikutusmallit ja toimintatavat muodostuvat kummankin puolison omasta kodistaan saatujen vaikutteiden pohjalta. Tällöin kahden, mahdollisesti hyvinkin erilaisen mallin yhdistyminen voi muuttaa kasvatuksen periytyvyyttä. (Harmainen & Ruoppila 1984, 152.) Puolison lapsuudenkodin traditioita voidaan käyttää myös peilinä, jota vasten voidaan arvioida omilta vanhemmilta perittyä kasvatustapaa. Tällöin puolison edustamia kasvatustraditioita voidaan pitää varoittavana esimerkkinä, ja omia malleja halutaan entisestään korostaa. (Korhonen 1994, 138.)

Oma tilanne kuitenkin poikkeaa monessa suhteessa omien vanhempien tilanteesta, niin ettei kotoa perittyjä arvoja ja suhtautumistapoja ole voinut ottaa käyttöön sellaisenaan, vaan niitä on pitänyt muokata itselle ja omiin olosuhteisiin sopivaksi (Korhonen 1994, 135). Kyse onkin tasapainoilusta sen välillä, hallitsevatko entiset kokemukset ajankohtaista tilannetta (menneisyysaspekti) vai painottuvatko realiteetit, joiden keskellä tällä hetkellä elää (nykyisyysaspekti) enemmän (Sommer 1986, 66).

Dencik (1989, 158) on puolestaan sitä mieltä, että ideat ja normit lasten kasvatuksessa ovat muuttuneet niin paljon ajoista, jolloin nykyiset vanhemmat ovat olleet lapsia, etteivät vanhemmat voi enää käyttää omia kokemuksiaan mallina omia lapsia kasvattaessaan.

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimusideaa kehitellessäni halusin selvittää, miten kasvatus, ja erityisesti isyys, siirtyy sukupolvelta toiselle. Aiemmat tutkimustulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, ettei omia vanhempia koeta malleiksi lasten kasvatuksessa (esim. Daly 1993, Dencik 1989). Toisaalta on myös olemassa suomalaisia tutkimuksia (mm. Harmainen & Ruoppila 1984, Stranden 1982 ja Sysiharju 1987), joiden mukaan 30-60 prosenttia vanhemmista halusi kasvattaa omat lapsensa samalla tavoin kuin heidät itsensä oli kasvatettu. Edellämainitut suomalaiset tutkimukset alkavat jo olla vanhentuneita, joten uusinta tietoa puuttuu. Aiempien tutkimustuloksien ollessa näin ristiriitaisia halusin varoa asettamasta minkäänlaisia hypoteesejä, ja siksi asetin tutkimusongelmat mahdollisimman väljästi.

Tutkimusongelmat olivat :

1) Minkälaiseksi mies kuvaa lapsuutensa isän ja suhteensa tähän?

2) Minkälaiseksi hän kuvaa oman toimintansa isänä ja suhteensa lapsiin?

3) Mitä yhtäläisyyttä ja eroavaisuuksia on isyydessä miehen itsensä ja hänen isänsä välillä?

4) Onko miehellä olemassa isyytensä malleja?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Kohdejoukko ja aineistonkeruu

Tavoittelin tutkimukseeni aluksi miehiä, jotka olisivat iältään alle 30-vuotiaita, jotka olisivat eläneet lapsuutensa ehjissä perheissä, ja joilla olisi vähintään yksi lapsi. Koska aineistonkeruu ei lähtenyt vaikeuksitta käyntiin, jouduin hiukan väljentämään kriteereitäni. Nostin ikärajaa 35 vuoteen, eikä ehjä lapsuudenperhe ollut enää ehdoton edellytys, jos miehellä oli kuitenkin olemassa isä, johon hän piti yhteyttä mahdollisesta erosta huolimatta tai lapsuuden perheessä oli muu selkeä isähahmo.

Koska aineisto oli elämäkerrallista, kyselylomake ei olisi toiminut aineistonkeruutapana. Vaihtoehdoiksi jäivät haastattelu tai omaelämäkerran kirjoituttaminen. Jälkimmäinen vaihtoehto olisi kuitenkin vaatinut hyvin runsasta ohjeistusta, jotta kaikki teemat olisivat varmasti tulleet käsitellyksi, ja lisäksi se olisi vaatinut runsaasti aikaa ja viitseliäisyyttä tutkittavilta, joita en olettanut näiltä kiireisiltä nuorilta isiltä löytyvän. Haastattelussa on myös se hyvä puoli, että mahdolliset tulkintaerimielisyydet käsitteistä saadaan minimoitua, koska kysymyksiä on mahdollista täsmentää haastattelun aikana.

Sopivia haastateltavia olen löytänyt Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäpiiriläisistä, aviomieheni työpaikalta ja ilmoittelemalla

opiskelija-asuntojen ilmoitustauluilla. Haastattelut tapahtuivat keväällä 1997 suurimmaksi osaksi haastateltavien kotona, mutta parissa tapauksessa rauhallisuuden takaamiseksi haastateltavat saapuivat minun luokseni.

Aineistoni koostui kahdeksasta melko erilaisesta miehestä, joista nuorin oli 26 vuotias, ja vanhin 33 vuotias. Kahdella miehellä oli haastatteluhetkellä kaksi lasta, muilla yksi. Lasten iät vaihtelivat viidestä kuukaudesta viiteen vuoteen. Miehet olivat ammateiltaan insinööri, toimintaterapeutti, lääkäri, sähköasentaja, koneistaja, teknikko, poliisi ja psykologi. Näinollen edustettuna oli sekä perinteisesti miehisinä pidettyjä ammatteja, että myös ihmissuhdealoilla työskenteleviä. Miesten vaimoista neljä oli haastatteluhetkellä työelämässä ja neljä kotona äitiyslomalla tai hoitovapaalla. Yksi haastattelemistani miehistä oli jäänyt kahta viikkoa ennen haastattelua koti-isäksi vaimon palatessa työelämään, ja toisella miehellä oli kokemusta koti-isänä olosta yhden kesän ajalta.

Haastatelluista neljän vanhemmat olivat eronneet. Kahden miehen vanhemmat olivat eronneet miesten ollessa niin pieniä, ettei heillä ollut isistään lainkaan muistikuvia. Biologisiin isiin ei myöskään pidetty minkäänlaista yhteyttä. Molempien äideillä oli ollut jo miesten varhaislapsuudesta alkaen uusi mies, jota nämä miehet pitivät isänään ja josta he haastattelussa kertoivat. Kahden muun haastatellun miehen vanhemmat olivat eronneet miesten ollessa kymmenen ja kahdentoista ikäiset. Molemmat olivat jääneet äitiensä luokse asumaan, mutta pitivät tiiviisti yhteyttä isään. Kaikkien tutkittavien vanhemmat olivat haastatteluhetkellä elossa, ja kaikki pitivät yhteyttä vanhempiinsa enemmän tai vähemmän säännöllisesti.

6.2 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Tässä tutkimuksessa käyttämäni aineistonkeruutapa sijoittuu Eskolan ja Suorannan (1996) käyttämän jaottelun mukaan teemahaastattelun ja avoimen

haastattelun välimaastoon. Kaikki etukäteen suunnittelemani aihealueet on käyty kaikkien haastateltavien kanssa läpi, mutta halusin kuitenkin jättää kysymykset hyvin avoimiksi niin, että haastateltava saattoi kertoa kaikista mahdollisista isyyteen liittyvistä asioista. Eri elämäntilanteet kirvoittivat erilaisia aiheita, joista osaan jäätiin pidemmäksikin aikaa, esimerkiksi kotiisyys oli juuri tällainen aihe. Haastattelutilanteet poikkesivat kuitenkin toisistaan sikäli, että osa haastateltavista puhui oma-aloitteisesti niin paljon, että haastattelijan rooli jäi hyvin vähiin, kun taas osalla haastattelu muistutti enemmän kysymys-vastaus muotoa. Mielestäni tällainen järjestely sopi hyvin aiheeseen, jokainen haastateltava sai toimia luonteensa mukaan. Pattonin (1990, 282) mukaan tässä onkin keskustelutyyppisen haastattelun vahvuus; haastattelija voi ottaa huomioon yksilöllisen erilaisuuden ja tilanteeseen tulevat muutokset.

Haastattelukertomukset sinänsä, varsinkin omaelämäkerrallinen muistelu on hyvin subjektiivista. Vilkon (1990, 82) mukaan kertomus elämästä ei ole tapahtuneen suora heijastus, vaan yksilön tekemä konstruktio, jota hän muokkaa itselleen sopivaksi. Yksilö- ja tilannesidonnaisuutensa lisäksi omaelämäkerta on myös kulttuurisidonnainen, se kerrotaan kulttuurille sopivilla tavoilla. Yksilön pohtiessa elämäänsä on Vilkon mukaan kyse elämän arvioimisesta, arvioinneista ja arvoista (Vilkko 1990, 83).

Kun tutkimusaineistona ovat haastateltavien kertomukset omasta elämästään, on otettava huomioon kertomusten tuotantoehdot ja haastattelutilanne monine vaikuttavine tekijöineen. Kertomusten muotoutumiseen vaikuttavat suuresti haastattelijaan ja haastateltavaan liittyvät persoonalliset tekijät, vuorovaikutus haastattelutilanteessa heidän välillään ja muut kerrontaan liittyvät kontekstuaaliset tekijät (Huotelin 1992, 89). Eskolan ja Suorannan (1996, 71) mukaan luottamus on tutkimushaastattelun avainkysymys ja haastattelun tulos on riippuvainen siitä, saavuttaako haastattelija haastateltavan luottamuksen.

Omissa haastattelutilanteissani vuorovaikutus haastateltavan ja itseni välillä oli melko mutkatonta. Ikäero oli vähäinen ja sama

elämäntilanne pienine lapsineen toi tilanteeseen yhteenkuuluvaisuuden tunteen. Lähes kaikilla haastateltavilla oli takanaan omat päättötyönsä tai vaimo opiskeli parhaillaan, jolloin miehet tiesivät olevansa suureksi avuksi opiskelijalle. Haastattelutilanteet olivatkin hyvin vapaamuotoisia, lähinnä keskustelutyyppisiä. Luottamuksen saavuttamiseksi korostin, etteivät asianomaisen henkilön tiedot ole tunnistettavissa raportissa, ja haastattelukertomukset ovat ehdottoman luottamuksellisia. Tämä oli tärkeää etenkin niissä tapauksissa, jotka olin saanut haastateltavakseni aviomieheni työpaikalta. Saavutin luottamuksen haastateltaviini mielestäni onnistuneesti, koska miehet kertoivat hyvin avoimesti vaikeistakin asioista ja kipeistä muistoista.

Huotelinin (1992, 89) mukaan on mahdotonta yrittää vakioida tai poistaa kaikkia kertomuksiin vaikuttavia tekijöitä, mutta ne tulisi kulloinkin tiedostaa ja myös tuoda esille raportoinnissa.

6.3 Aineiston analysointi

Etukäteen oli vaikea arvioida, kuinka monta haastattelua olisi tarpeen tehdä. Roosin (1988, 145) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on löytää tyypilliset tapaukset eli erilaisten alaryhmien hyvät edustajat, jotta tuloksia voitaisiin yleistää koko väestöön. Roosin mukaan on järkevää seurata jo suoritettujen haastattelujen antamia vihjeitä siitä minkätyyppisiä ongelmia pitäisi vielä tutkia. Jossakin vaiheessa saavutetaan taso, jolloin voidaan puhua saturaatiosta, eli tilanteesta, jossa uudet haastattelut eivät tuo enää mitään olennaisesti uutta käsiteltävään ongelmaan.

Omista haastatteluistani viisi ensimmäistä olivat hyvin erilaisia keskenään; oli suunniteltuja raskauksia, suunnittelemattomia raskauksia, hyviä isäkokemuksia ja huonoja isäkokemuksia, aktiivisesti ja passiivisesti lastenhoitoon suuntautuneita. Myös miesten edustamat ammatit olivat hyvin erityyppisiä. Kolme seuraavaa haastattelua eivät poikenneet kovin paljon

edellisistä. Mäkelän (1990, 53) mukaan kvalitatiivisessa analyysissä on pidettävä silmällä paitsi tapausten määrää, myös kertyvän tekstin määrää, koska jos aineisto kasvaa liian suureksi, sitä on vaikea saada hallittavaan ja prosessoitavaan muotoon. Tässä tapauksessa haastatteluaineistoa kertyi mahdollisimman tarkan litteroinnin jälkeen yhteensä 84 sivua. Jokaisesta haastattelusta tein lyhyen yhteenvedon, ja lisäksi kokosin tiivistelmän jokaisesta käsitellystä teemasta.

Aluksi olen käyttänyt aineiston analysoimiseen teemoittelua, joka onkin Eskolan ja Suorannan (1996) mukaan varsin yleinen lähestymistapa laadullisissa tutkimuksissa. Tähän jaksoon olen sisällyttänyt sitaatteja haastatteluista, joiden käyttöä voi em. tutkijoiden mukaan puolustella sillä, että haastateltavan luomien merkityksien ja tutkijan antamien merkitysten välinen suhde kertoo tutkimuksen ulkoisesta validiteetista. Roosin (1988, 202) mukaan on välttämätöntä analysoida aineistoa tematisoinnin avulla, mutta pelkästään tällä tavoin on usein vaikea esittää tuloksia havainnollisesti. Kokonaisuutta paremmin hahmottava tapa on käyttää Roosin mukaan tyyppejä analyysin apuvälineinä. Hänen mukaansa elämäkerta-aineisto sopii varsin hyvin tähän tarkoitukseen.

Tyypittelyä olen käyttänyt muodostamalla nelikenttäjaon avulla neljä erilaista tyyppiä sen mukaan, miten miesten osallistuvuus perheen sisäiseen työnjakoon on muuttunut verrattuna heidän omiin isiinsä.

7 TULOKSET

7.1 Miesten isät

Omasta isästä kertomisen miehet aloittivat useimmiten isän työstä, miten isä oli ahkera ja tarkka työmies. Miehet muistelivat isän olleen myös paljon pois kotoa. Isän luonne ja merkitys perheen kannalta tuli esille vasta myöhemmin, eli miehet määrittelivät isänsä ensin työn kautta, sitten vasta perheen kautta. Isä on siis ollut ennenkaikkea perheen elättäjä (vrt. Lamb 1986, 4-6).

H: Kuvailepa isääsi, minkälainen hän oli?
V: No isä oli sellanen kova työntekijä, teki pitkää päivää. Ja ja hän oli sellasesta pienestä, syntyny Kainuussa hyvin pienellä tilalla. Yks lapsi heillä vaan. Todennäkösesti sen vuoksi ettei siitä pienestä tilasta ois monelle lapselle niinku lähtökohtia ollu. Ja siitä sitten varmaan lähti, että mitä on kertonu että toistakymmentä kilometriä hiihti ennenkun edes tie meni sinne lapsena kouluun yhteen suuntaan. Ja ja linja oli se että jos ei koulussa pärjää niin sitten jää sinne tilaa jatkamaan, mutta hän sitten halus kuitenkin enemmän ja siitä sitten varmaan jäi sellanen työinto että aina halus painaa kovasti töitä. Sinänsä sopi hyvin, että äiti oli meillä kotona. Mutta isäpoika-suhteeseen se kyllä vaikutti, se oli aika etäinen, oli paljon töissä ja ehkä aika vähäsiä oli ne yhteiset hetket.

Antti, poika 1v

Kun miehet kertoivat omasta isästään, ja suhteestaan tähän, peilautui suhde hyvin paljon siihen, kuinka paljon oli oltu yhdessä ja mitä oli tehty. Poikkeuksetta suhde oli ollut hyvä, kun yhdessä oli oltu paljon. Miehet muistelivat yhteisiä kalaretkiä, elokuvissa käyntiä ja isän kanssa pelattuja pelejä. Useimpien isät eivät juurikaan olleet osallistuneet kotitöiden tekemiseen, vaan isät muistettiin nimenomaan leikittäjinä ja "hauskojen tekemisten" keksijöinä. Puolet miehistä kertoi, ettei heidän isänsä osallistunut kotitöihin millään tavalla.

Haastattelemieni miesten oli hyvin vaikea kuvailla rankaisua lukuunottamatta miten heitä oli kasvatettu. Tiukka kuri tuli esille lähes jokaisessa haastattelussa. Isä oli se, joka piti kuria, ja äiti oli lempeämpi. Muita isään kohdistuvia muisteluja kasvatuksesta ei esiintynyt. Helpommaksi koettiin kuitenkin kuvailu mahdollisista tavoitteista, joihin kasvatuksella pyrittiin.

H: Mitä luulet, minkälaiset kasvatusperiaatteet sun vanhemmillas on ollu?
V: En mä nyt oikein osaa sanoa mitään kasvatusperiaatteita. Ei niitä voi sillä tavalla kuvailla. No ehkä mää uskosin että semmosta itsellistä ihmistä varmaan koitettiin, koitettiin kasvattaa, en tiedä johtuko se sitten pyrkimyksistä vai oliko se sitten jotenkin se toiminta vaan semmosta, että piti monia asioita itekseen. Että ootettiin sillä tavalla toimimista määrätyissä asioissa, niinkun nyt aattelis petien petaamista ja muut sellaset yksittäiset asiat niin ne piti hoitaa.

Jarkko, poika 6kk

Isällä tuntui olevan kuitenkin aina päätösvalta lasten kasvatuksesta, vaikka hän ei kasvatukseen rankaisemista lukuunottamatta juuri puuttunut. Myös Koski-Hyvärisen ja Puttosen 1987 valmistuneessa tutkimuksessa puolet tutkittavista miehistä mainitsi isänsä osallistuneen vain kurinpitoon.

H: Kumpi oli se, joka rankas, isä vai äiti?
V: No se oli sillä tavalla että meillä oikeestaan isä on ollu semmonen auktoriteetti ja äiti on ollu niinku semmonen sovittelija. Tai jos niinku jotain keskusteluja on käyty niin koko perhe siinä on ollu. Isä on ollu niinku sellanen jota on uskottu, ollu niinku sananvalta.
H: No mites se sitten onnistu käytännössä, kun just puhuit miten isä oli paljon pois kotoo?

V: No se oli sitten jotain että ootahan kun isä tulee kotiin Semmonen perinteinen.

Joni, tyttäret 2,5v ja 9kk

Kuten jo edellisestäkin haastattelukatkelmasta käy ilmi, isän auktoriteettiasemaa perheessä ja tiukkaa kuria pidettiin hyvin "perinteisenä" tai "vanhanaikaisena" kasvatustapana.

H: Minkälaisia kasvatusperiaatteita sun vanhemmillas on ollut?
V: No semmoset, että isä oli niinkun tiukempi ja piti kuria ja äiti anto enemmän myöten. Isä se aina sano sen viimesen sanan ja isältä kysyttiin että saako tehdä vai eikö saa tehdä. Että ne oli semmoset. Varmaan ihan sellanen perinteinen, tietynlainen kuri.

Tero, pojat 3v ja 1,5v

Puolet haastatelluista miehistä oli joskus saanut ruumiillista kuritusta, ja yleensä kurittajana oli nimenomaan isä. Aihe herätti miehissä ristiriitaisia tunteita. Toisaalta miehet pitivät selkäsaunojaan oikeutettuina "sitä sai mitä ansaitsi", mutta muistot tapahtuneesta olivat kuitenkin ikäviä.

H: Onko sua rankaistu ruumiillisesti?
V: On. Kyllä on tullu tukkapöllyä ja piiskaa.
H: No mitä sää oot aatellu siitä jälkeenpäin?
V: No. Siinä onkin hyvä kysymys. Mä en oo oikein sillei miettiny koko asiaa. Kyllä mää niinkun pidän periaatteessa tietyssä määrin niinkun oikeutettuna. Mutta kyllä, ei se mikään hauska kokemus ole. Että kyllähän sitä niinkun pelkää pieni lapsi, eikä se niinkun vieläkään hyvältä tuntuva homma oo, mutta tietyssä mielessä se on kuitenkin sellanen selkee raja. Asettaa niinkun jotakin rajoja, mutta se että menisinkö mää sitten ite piiskaamaan. Tietynlainenrajapyykki se on, että nyt on menty vähän liian pitkälle.

Tomi, poika 5kk

Niissä perheissä, missä ruumiillista kuritusta ei käytetty, selvitettiin asioita puhumalla. Joissakin tapauksissa koko perhe oli mukana keskusteluissa. Tämä tuntui jälkeenkinpäin hyvältä keinolta selvitellä ongelmia, ja monet halusivatkin korostaa tätä asiaa kertoessaan saadun kasvatuksen hyvistä puolista. Tyypillisin ei-ruumiillinen rankaisukeino oli kotiaresti. Miehet pitivät rangaistuksiaan hyvin oikeudenmukaisina.

...Sillai annettiin aika paljon valinnan varaa mennä, mutta sitten jos meni pieleen, niin sitten se loppu kerrasta. Että se oli peli selvä. Jos oli ulkona liian kauan niin sitten kyllä huudettiin ja saatto olla ettei seuraavalla viikolla päässy ulos ollenkaan. Mutta mun mielestä se oli hyvä sillon.
H: Ettei ole jäänyt mitään hampaankoloon?
V: No en mää muista. Kyllähän ne huus mulle, mutta kyllä kai mä sen sitten itte olin tyriny, ei mitään sellasta mistä olisin katkera.

Risto, tytär 10kk

Suurin osa haastatelluista miehistä kertoi isästään myönteiseen sävyyn. Iso-Ilomäen (1988) ja Tigerstedtin (1994) tutkimuksissa kävi ilmi, että miehet kuvailivat isäsuhteitaan kielteisessä sävyssä. Tässäkin tutkimuksessa miehet kyllä arvostelivat isiään, mutta suhde isään koettiin kuitenkin hyväksi ja kiintymys molemminpuoliseksi. Ongelmia oli saattanut olla, mutta niistä oli selvitty. Kenenkään välit isänsä kanssa eivät olleet katkenneet. Haastatteluhetkellä vallinneet tunteet isiä kohtaan siis vaikuttivat muisteluihin lapsuudenisistä, kuten Sysiharju (1987) myös totesi tutkimuksessaan. Yhdellä haastatelluista oli kuitenkin lähes yksinomaan ikäviä muistoja lapsuuden isästä, joka käytti runsaasti alkoholia. Nykyään heillä on kuitenkin melko hyvät välit isän raitistumisen myötä, ja vaikka haastateltu kertoikin kärsineensä lapsuudessa isänsä alkoholinkäytöstä, hän kertoi ymmärtäneensä aikuisena, että jokainen tekee virheitä elämässään.

Tunteita ei näytetty kenenkään perheessä kovin avoimesti. Isä oli saattanut pitää sylissä, mutta hellyys oli kuitenkin koettu enemmän äidin ominaisuudeksi. Useimmat miehet kuitenkin uskoivat isän olleen heihin kiintynyt ja tunne oli ollut molemminpuolinen. Poikkeuksena olivat kaksi miestä, joista toisen isä oli ollut alkoholiongelmainen, ja toisen isä hyvin etäinen. Ensinmainitussa tapauksessa perhe kuitenkin pysyi koossa, mutta jälkimmäisessä tapauksessa vanhemmat erosivat, ja yhdessä vietetty aika kaventui entisestään. Miehen perheellistyttyä suhde oli kuitenkin alkanut lähentyä, ja haastatteluhetkellä välit olivat jo hyvät.

Vanhempien ero oli vaikuttanut yhdessä tapauksessa jopa myönteisesti isän ja pojan väliseen suhteeseen. Riitaisa ilmapiiri oli puhdistunut, ja yhdessä vietetty aika oli muuttunut laadukkaammaksi.

... sen eron jälkeen se suhde jopa syveni ja parani siis sillä tavalla että sitten se aika mikä oltiin niin sitten oltiin selkeesti kahdestaan. Se oli niinkun pois siitä jännitteisestä tulenarasta ympäristöstä. Meidät kun sitten tavalla tai toisella vedettiin mukaan, että kumman puolella sä oot, kumpi on oikeassa ja näin pois päin, että siinä sai olla sellanen asianajaja, lakimies pienestä pitäen. Siinä oli sitten selkeesti että tavattiin jossain hänen luonaan tai paljon sitten retkeiltiin, telttailtiin ja kalasteltiin,oikeestaan aika positiivista, enemmän sellasta mitä niinkun tommonen kymmenen vanha mitä nyt olin niin kaipaa sellasta aika paljon. Se oli sellasta rauhallista yhdessäoloa, oli niinkun aikaa.

Aki, poika 5v

Ne kaksi miestä, joilla ei ollut yhteyksiä biologisiin isiinsä, vaan jotka pitivät äitinsä uusia miehiä isinään, kokivat suhteensa isäpuoliinsa varsin myönteisinä. He myös käyttivät isäpuolistaan luontevasti isä-nimitystä.

7.2 Miesten oma isyys

7.2.1 Miehestä tulee isä

Kaikki haastattelemani miehet olivat osallistuneet perhevalmennukseen ja synnytykseen. Perhevalmennukseen ei oltu kovin tyytyväisiä. (Kritiikkiä perhevalmennusta kohtaan kohtaan olivat havainneet myös Hyssälä 1992, Hämäläinen 1986 ja Stranden 1982.) Myönteisenä asiana tuli kuitenkin esille muiden samassa elämäntilanteessa olevien tapaaminen. Muuten valmennus koettiin pelkäksi synnytysvideoiden katseluksi, josta ei oikein saanut mitään irti. Eräs mies kertoi jopa melkein nukahtaneensa valmennustunnille. Synnytystä sitävastoin useimmat pitivät hienona kokemuksena, josta ei olisi haluttu olla mistään hinnasta pois.

H: No miltä se tuntu tulla isäksi?
V: No sitä ei kyllä voi sanoin kuvailla että kyllä se niin mahtava tunne oli. Niinkuin sanoin niin ei sitä voi sanoin kuvailla. Että oli se mahtava fiilis. Siinä kyllä vetisteltiin puolin ja toisin.

Tero, pojat 3v ja 1,5v

Tavalla tai toisella jokaisessa haastattelussa tuli esille hämmennys uudesta ja oudosta tilanteesta, mikä isäksi tulemisesta oli seurannut. Osa tunnusti suorastaan pelänneensä miten isänä olemisesta selviytyy. Riippumatta siitä, oliko lapsi toivottu vai ei, kaikki tuntuivat olevan yhtä neuvottomia uuden roolinsa edessä. Toki lapsen suunnittelemattomuus aiheutti miehille vielä enemmän epävarmuutta, valmistautuminen lapsen tuloon jäi lyhyemmäksi kuin niillä, jotka olivat yrittäneet saada lasta jo kauan. May (1986) kuvasi miesten määrittelevän valmiuttaan isyyteen erityisesti kolmen asian perusteella, joista yksi oli tunne, että lapseton vaihe parisuhteessa on ohi. Tämä tunne oli näissä tapauksissa jäänyt kokematta, ja sitä kautta miesten tunne valmiudesta isyyteen oli saattanut olla epävarmempi.

... Ihan niinkun olis liikkuvaan junaan hypänny ilman matkatavaroita. Että ei ole valmis, ei ole oikeat varusteet, ei ole riittävän kypsä ja aikuinen siihen. Kyllä se niinkun mulla ainakin on ollu sellanen pitkä kasvuprosessi siihen isyyteen. Että olisin tuntenu olevani isä. Siihen meni varmaansemmonen pari vuotta. Ainakin semmonen että se olis luonteva osa minua. Ehkä siihen osaltaan vaikutti se ettei sitä oltu suunniteltu etukäteen että tehään lapsia...

Aki, poika 5v

Toisaalta miehillä oli myös suuria odotuksia siitä, minkälaista isäksi tulemisen pitäisi olla, ja olivat pettyneitä, kun eivät oikein saavuttaneet samanlaista tunnetilaa.

H: Minkälaista sinusta oli tulla isäksi?
V: No tuota päällimmäisenä niin ei oikeen minkäänlaista. Se oli semmonen, mää niinkun kuvittelin että miltä se tuntuu nähdä ensimmäisen kerran sen lapsen. Niinkun jotkut on purskahtanu itkuun tai sillei. Mää en oikeestaan. Musta ei tuntunu oikein yhtään miltään, että se oli musta semmonen hölmö tunne, että jaahas tässä sitä nyt ollaan isänä.

Tomi, poika 5kk

Vain kaksi miestä oli sitä mieltä, ettei ollut muuttunut millään tavalla ihmisenä lapsen syntymän jälkeen. Muut sitävastoin kertoivat tulleensa aikaisempaa vastuullisemmiksi, aikuisemmiksi ja rauhoittuneensa omien menemisiensä suhteen. Eräs mies arveli jopa, että nämä piirteet olivat tehneet hänestä liiankin vakavan ja varautuneen. Koski-Hyvärisen ja Puttosen (1987) tutkimuksessa samanlaisia piirteitä oli noin viidesosalla tutkituista. Tässä tutkimuksessa luku tuntui olevan huomattavasti suurempi. Huoli ja vastuu olivat seikkoja, jotka tulivat usein esille.

H: Ootko sää ite muuttunut jotenkin lapsen saamisen jälkeen,jollakin tavalla ihmisenä?
V: No en mä nyt oikein osaa sanoa että ihmisenä. No tietysti nyt vois sanoo että huoli on jostain aina välillä että en mää, sillei kun vaimon kanssa oli kahestaan niin ei sitä vaimosta oikein osannu olla huolissaan, mutta kyllä nyt kun on tuo laps ja puolvuotias niin aattelee että kunhan se tuosta jalkeille lähtee niin se on pää eellä joka paikassa. Sitä pitää varmaan vahtia jatkuvasti. Miettiä kaikki maholliset asiat että mitä se tunkee suuhunsa ja mihinkä se voi juosta ja mihinkä tipahtaa, tai se voi polttaa ihtensä. Tietysti tämmöset asiat tulee mieleen. Että se ei ehkä istu tähän mun rentoon olemukseen, semmonen jännittäminen. Sitä nyt on vaan tullu tässä.

Jarkko, poika 6kk

Eräässä haastattelussa tuli myös esille vapauden kaipuu, halu palata huolettomaan aikaan ennen lasta ja vastuuta. Kuten haastateltava itsekin pohti, syynä saattoi olla se, ettei lasta oltu suunniteltu ja näinollen mies koki, että nuoruus on jäänyt kesken, elämää on jäänyt elämättä.

... joskus sitä on kuitenkin vielä sillä tavalla nuori. Ois kiva niinkun elää sillei vähän, panna niinkun vaan haiseen ja olla holtiton ja tehdä jotain typerää. Kun meilläkään ei oo tällä paikkakunnalla mitään tuttuja tai sukulaisia, jolle vois niinkun hirveen useesti lasta viedä. Kyllä se aina välillä rassaa. Haluis sellasta omaa aikaa. Kun ei haluais aina olla sillei, vois olla typerämpikin.

Aki, poika 5v

Isyys ja miehisyys sopivat kaikkien haastattelemieni miesten mukaan yhteen ilman minkäänlaista epäröintiä. Itse kysymystä taidettiin jopa kummastella. Ainoastaan yksi miehistä ilmaisi ajatuksen, jonka mukaan isyys ja miehisyys saattaisivat olla joidenkin muiden mielestä yhteensopimattomia. Selitys

tähän saattaisi hänen kohdallaan olla se, että hän toimi hyvin miesvaltaisella alalla.

H: Miten sun mielestä sopii yhteen isyys ja miehisyys?
V: Niinhän kai tässä yhteiskunnassa sanotaan, että isyys ja miehisyys on eri asia. Mutta kyllä mää ainakin kun mää käyn tytön kanssa kaupungilla niin kyllä mää kuljen rinta kaarella. Kyllä mää siitä tykkään, kyllä mää nautin joka hetkestä. Ihan vilpittömästi nautin. Mutta kyllähän se tällänen kuvaannetaan. Että eihän ne sillä tavalla kuuluis yhteen. Mutta kyllä minun mielestä pitää kuulua. Kyllä mää nautin sen kanssa kulkee ja mennä. Ei se ainakaan minun miehisyyteen ainakaan huonontavasti vaikuta.
Risto, tytär 10kk

Miehisyydestä puhuttaessa nousi useasti esille "pehmoisyys", paria poikkeusta lukuunottamatta jokainen käytti tätä ilmaisua tarkoittaen yleistä käsitystä lastensa hoitoon osallistuvasta isästä. Nimitys toi esille mielikuvan täysin perheelleen omistautuvasta isästä, johon liittyi mahdottomaltakin kuulostavia vaatimuksia.

H: Käytit sanaa pehmoisä, mikä on pehmoisä?
V: No sellanen, joka jatkuvasti leikkii ja lukee. Ja kun se tulee töistä niin se alottaa heti lukemisen ja leikkimisen. ja touhuaa niitten kanssa niin kauan kun ne menee nukkumaan ja isän naama näkyy ensimmäisenä sängyn vierestä kun ne herää. Että tämmönen lähinnä tulee mieleen pehmoisästä.
Jarkko, poika 6kk

Toisaalta tuli esille sekin, että miehet kokivat itse olevansa "pehmoisiä". Eikä sekään millään tavalla ollut ristiriidassa miehisyyden kanssa, päinvastoin, "pehmoisyys" liitettiin osaksi miehistä miestä.

H: No mikä se pehmoisä sun mielestä sitten on?
V: Se on sellanen. No aika rankka jätkä minun mielestä. Eli onhan tuo kauheen kovaa mun mielestä lapsen hoitaminen ja lapsen kanssa oleminen. Vaikka se on niin antosaakin ja niinkun kauheen riemastuttavaa niin onhan se puuduttavaa. Se on raskasta. Ei mun mielestä ollenkaan pehmohommaa. Mun mielestä se on ihan miehen tehtävä ja mun mielestä miehen pitää hoitaa se homma, tehdä niinkun loppuun asti.
Tomi, poika 5kk

7.2.2 Mies isänä

Isänä olemisen tärkeimmiksi asioiksi koettiin turva ja luottamus, mitä lasten tulisi voida tuntea isäänsä kohtaan. Tämän mainitsivat kaikki haastattelemani miehet. Tavoitteen saavuttamiseksi haluttiin olla mahdollisimman paljon lapsen kanssa ja antaa sillä tavoin lapselle tunne isän läsnäolosta. Isänä olemisen tärkeys koski myös isäkuvan luomista.

H: Minkälainen isä sää haluat olla?
V: No ainakin kyllä mää oon sitä mieltä, että lapsi, jokainen lapsi tarvitsee isän, jos niillä ei sitä ole niin kyllä siinä jossakin vaiheessa menee pieleen. Että mun mielestä isän tehtävä on ainakin se, että vaikuttaa kyllä paljon siihen lapsen kehitykseen ja se on tärkeää että on se tyttö tai poika että sillä on muukin huoltaja kun äiti, että saa sen isäkuvan.

Risto, tytär 10kk

Samalla tavalla kuin omista isistä kerrottaessa, isänä olemisessa nousi esille lasten leikittäminen ja ajan viettäminen yhdessä. Lasten kanssa haluttiin leikkiä ja pelata työpäivän jälkeen, mutta eivät vaipanvaihto ja syöttäminenkään vieraita asioita olleet. Miehet kokivat, että lastenhoito kuului ehdottomasti myös heille yhtä paljon kuin äidille. Kodinhoidolliset toimet eivät kuitenkaan olleet jakaantuneet yhtä tasan, vaan jokainen haastattelemani mies totesi saman asian; enemmänkin voisi tehdä, ja vaimo on siitä useastikin muistuttanut. Varsinkin oma-aloitteisuuden puutteen moni mies tunnusti itsessään.

...Aika paljon on toivomisen varaa, että enemmänkin vois tehdä ja nimenomaan oma-alotteisesti. Toinen kokee sen hirveen rasittavana, kun joutuu sanomaan siitä aina. Sitten jos mää oon taas yksin tai pojan kanssa kahestaan kotona vaikka viikonlopun, niin se on jännä juttu kun ne tulee ihan luonnostaan, ettei mun tarvii niinkun miettiä mitä mä teen. Jotenkin se menee sillei ilman stressiä ja hyvin ihan samalla tavalla kun mikä tahansa asia. Sitten taas kun ollaan yhessä niin sitä niinkun lamaantuu, sellanen oma-alotteisuus liittyen taloustöihin niin katoaa ainakin mulla...

Aki, poika 5v

Esteeksi enemmälle osallistumiselle miehet mainitsivat pitkät työpäivät, ja olipa jollakin "niin ahkera vaimo, että se on aina ehtinyt tehdä" kun mies tulee kotiin. Ne miehet, joiden vaimot olivat kotona (haastatteluhetkellä neljällä) myös odottivat vaimon tekevän kotitöitä enemmän.

...Tietysti kun minä käyn töissä ja Pirjo on kotona niin kyllä mää odotan että hän sitten tekee enemmän täällä kun minä, koska minä käyn töissä...
Risto, tytär 10kk

Anne ja Toivo Rönkä (1994) mainitsivat tutkimuksessaan, että naiset tekevät kotitaloustöistä 2/3, joka saattaisi olla hyvin lähellä oikeaa lukua tässäkin tutkimuksessa.

Mies, joka oli vaihtanut osia vaimonsa kanssa ja jäänyt itse kotiin lasta hoitamaan, ei ollut myöskään valmis omaksumaan ihan kaikkia vaimonsa töitä kotona.

H: No mites sitten nuo kotityöt, kuka kotityöt tekee?
V: No ennen oikeestaan vaimo teki kaikki itseasiassa,no välillä tietysti piti siivota mistä minä yleensä yritin luistaa. Sillon kun tulin töistä kotia niin pojan kanssa pelasin. Nythän ne vuorot on sitten vaihtunu. Mää en oo niin tarkka siivoomaan kun vaimo, että hän sitten viikonloppuna saattaa tehdä enemmän kuin minä. Että minä nyt pari viikkoa olen hoidellu nämä. Tämähän nyt on sellasta sisäänajovaihetta, mulla on toisaalta energiaa tehdä näin alkuvaiheessa niinku ruokia ja näin mitä en varmaan jatkossa tuu sitten tekemään. Vaimokin sitten varmaan alkaa tekemään kun vähän tottuu siihen työntekoon.
Antti, poika 1v

Monet miehet kuitenkin ilmaisivat haastattelun aikana oma-alotteisesti valmiutensa jäädä kotiin lasta hoitamaan, jos tarve niin vaatii. Yleensä ajatus kaatui siihen, että se ei ole taloudellisesti mahdollista. Kyse ei ollut kuitenkaan siitä, että pienempipalkkaisen pitäisi jäädä kotiin (vrt. Lahikainen 1986, 156), vaan näissä tapauksissa miehillä oli vakituinen työpaikka ja vaimo opiskeli tai oli kotiäitinä. Eräs mies totesikin, että seuraavien lasten kohdalla tilanne saattaisi olla toinen, jos vaimo saisi opiskelunsa päätökseen ja työpaikan. Silloin miehellä olisi mahdollisuus jäädä kotiin, ja näin hän olikin vaimolleen luvannut.

7.3 Vertailu omaan isään

Kaikki haastattelemani miehet halusivat erottautua omasta isästään jollakin tavalla. Useimmiten tämä koski kotona olemista, perheen huomioon ottamista ja tunteiden näyttämistä. Miehet halusivat vaikuttaa lastensa elämään enemmän kuin heidän omat isänsä olivat tehneet. Kaikilla haastatelluilla miehillä oli muistikuvia siitä, kun isä oli paljon pois kotoa, ja siinä he halusivat poiketa omalla kohdallaan.

Kielteiset muistot isästä toivat esiin halun tehdä asioita toisin, mutta myös ne, joilla oli pääosin myönteiset muistot isästä halusivat tehdä joitakin asioita toisin. Toisaalta tuli esille sekin, että se ei ole kovin helppoa.

H: No onko sulla jotain semmosia asioita että sää et halua tehdä näin kun sun oma isä on tehny?
V: No ei kyllä tuu mieleen semmosta. Muistelisin että nuorempana oli sellasia. Mutta kun on tullu vanhemmaks niin on ymmärtäny että minkä takia on tehty niin. Ei tule kyllä sellasta mieleen. Ehkä sitten jotain että isä ois ollu enemmän kotona tai osallistunu enemmän tavallaan niinkun harrastuksiin. Ehkä sitä nuorempana kaipas enemmän mutta nyt kun on itekin töissä ja on omat harrastukset niin sen ymmärtää.

Joni, tyttäret 2,5v ja 9kk

Tunteiden näyttämisen tärkeys tuli myös useassa haastattelussa esille. Tunteista myös puhuttiin paljon useissa haastatteluissa. Monet miehet innostuivat kertomaan tunteistaan lapsen saamisen jälkeen tai kuvailivat herkästi tapahtumia, jolloin lapsi on osoittanut isäänsä kohtaan erityistä kiintymystä, kuten työmatkoilta kotiin paluuta. Varsinkin ne, joilla oli ollut etäinen isä pyrkivät tuomaan tunteitaan enemmän esille.

H: No jos nyt aatellaan sinua ja omaa isääs niin miten sää eroat isänä omasta isästäs?
V: No johtuen siitä millasta se meillä oli. Isä oli aika etäinen niin mä ainakin pyrin olemaan ja se on ittelle mulle tärkeetäkin,ehkä jollain tavalla paikkaan sitä omaa isä-poikasuhdettani ja pyrin olemaan paljon läheisempi.

Antti, poika 1v

Tunteiden näyttämisen puolesta puhui myös se haastattelu, jossa mies kertoi olevansa isänä paljon "riehakkaampi ja leikkisämpi" kuin oma isänsä aikoinaan. Oman isän mies muisti "jollain tavalla aikuisempana". Näyttäisi siis siltä, että mies pystyisi olemaan enemmän mukana lastensa leikeissä kuin oma isänsä.

Koski-Hyvärinen ja Puttonen (1987) olivat myös saaneet tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia, eli nuoremmat isät korostivat tunnesuhdetta lapsen ja isän välillä vanhempia isiä enemmän.

Oli myös paljon asioita, joita haluttiin tehdä samalla tavalla kuin oma isä oli tehnyt. Rehellisyys, oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus sisarusten kesken olivat niitä sanoja, jotka tulivat lähes jokaisessa haastattelussa esille. Miehet kokivat myös tiukan kurin pitämisen ja rajojen asettamisen olevan asioita, joita kannatti noudattaa samalla tavoin kuin oma isäkin oli tehnyt. Menettelytavat vain olivat osalla miehistä toiset, sillä puolella haastatelluista miehistä oli kokemuksia ruumiillisesta kurituksesta, ja kaikki he olivat sitä mieltä, että asiat pitäisi pystyä ratkaisemaan puhumalla. Kaikilla heillä oli kuitenkin sen verran pieniä lapsia, ettei lopullista kantaa asiaan ollut vielä täysin tarvinnut ratkaista. Kaksi miehistä, jotka olivat saaneet kotona ruumiillista kuritusta, olivat sitä mieltä, että he saattaisivat käyttää samaa menetelmää tiukan paikan tullen, jos kaikki muut keinot olisi jo käytetty.

Tässä luvussa olen myös jakanut aineistoni kolmeen eri tyyppiin sen mukaan, miten miehen isän ja miehen itsensä osallistuvuus on muuttunut kahden sukupolven välillä. Osallistuvuudella tarkoitan tässä sekä kodin- että lastenhoitoon liittyviä tehtäviä, sitä kuinka kodissa tehtävät työt on jaettu perheenjäsenten kesken. Tyypit olen muodostanut nelikenttäjaon avulla, joka käy ilmi seuraavasta taulukosta:

TAULUKKO 1. Miehen ja hänen isänsä osallistuvuus kodin- ja lasten hoitoon.

	Mies osallistuu	Mies ei osallistu
Isä osallistui	MODERNIT	PERINTEISTYNEET
Isä ei osallistunut	MODERNISOITUNEET	PERINTEISET

1) Modernit

Kaksi haastattelemistani miehistä sijoittui tähän luokkaan. Mitkään kodin- tai lastenhoitoon liittyvät tehtävät eivät olleet vieraita miehille itselleen tai heidän isilleen. Kotityöt ja lastenhoito oli jaettu lähes puoliksi sekä lapsuudenperheissä, että miesten nykyisissä perheissä. Asenteiden tasolla oltiin täysin tasa-arvoisia, miehet olivat ilman muuta sitä mieltä, että työt on jaettava, mutta käytännössä kodinhoito jäi hieman enemmän äidin vastuulle. Varsinkin oma-aloitteisuudessa oli miesten mielestä parantamisen varaa. Toinen mies kertoi isänsä olleen kotona pitkiä työttömyysjaksoja äidin ollessa työelämässä, ja siten hänen isänsä oli tottunut olemaan vastuussa kodista ja perheestä. Molempien haastateltujen miesten vaimot olivat kodin ulkopuolella ansiotyössä lasten ollessa päivähoidossa, ja miehet olivat sitä mieltä, että yhteinen aika illalla on käytettävä tasapuolisesti kodin- ja lastenhoidon osalta aviopuolisoiden kesken. Toisen haastatellun miehen vaimon työ oli vuorotyötä, joka myös osaltaan lisäsi miehen välttämättömyyttä ottaa vastuuta perheestä ja kodista.

2) Perinteistyneet

Kahdessa tapauksessa miesten isät olivat osallistuneet hyvinkin paljon kotitöihin ja lastenhoitoon, mutta miehet itse eivät osallistu juuri ollenkaan. Toisen miehen vanhemmilla oli ollut yhteinen yritys, joka oli vaatinut molempien samanarvoista työpanosta, ja myös kotona kaikki oli jaettu tasa-arvoisesti. Miesten omien lasten kanssa oleminen rajoittui leikkiin, tosin sekin aika jäi vähäiseksi. Syyksi tähän miehet mainitsivat pitkät työpäivät ja kiireen. Nousussa oleva urakehitys ja ylityöt stressasivat, lisäksi molemmilla oli aikaavievät harrastukset. Molempien vaimot olivat kotona, ja miehet edellyttivätkin, että kotityöt kuuluivat vaimolle, koska hän oli kotona. Molempien miesten vaimot opiskelivat kuitenkin samalla kun hoitivat lapsia, joten heillä oli perheessä kaksoisrooli, toisaalta kotiäidin rooli, toisaalta opiskelijan rooli. Miehet eivät kuitenkaan arvottaneet vaimojen opiskelua työpäivän veroiseksi, koska odottivat heidän vielä tekevän kotityöt. Asetelma saattoi kuitenkin olla tilannesidonnainen, eli se saattaa muuttua, kun vaimot siirtyvät työelämään. Miehet itse eivät olleet tästä aivan varmoja.

H: Mites sitten jos vaimo lähtee töihin, niin jakaantuuko nää (kotityöt) uudella tavalla?
V: No kyllä kai niitä täytyy yrittää sitten jakaa vähän tasavertasemmin, ettei kenenkään vapaa-aika mene sitten pelkästään näihin hommiin. Mutta kyllä mä uskon että se siitä huolimatta jää vaimolle kuitenkin leijonanosa näistä töistä, että mä autan niissä sitten mitä ehdin.
H: Minkä vuoksi sitten näin käy?
V: No kun se vaimo on ehkä tottuneempi tekemään. En mää oikein osaa siihen mitään syytä löytää.

Jarkko, poika 6kk

3) Modernisoituneet

Neljän haastattelemani miehen isä ei ollut osallistunut kodin- ja lastenhoitoon juuri ollenkaan. Isät olivat saattaneet toisinaan tehdä lasten kanssa jotakin, kuten käydä kalassa tai uimassa, mutta yhteisiä leikkejä ei

muisteta olleen, eikä isä ollut millään tavalla muutenkaan mukana kodin- tai lastenhoidossa. Kolmessa perheessä äiti oli ollut kotona ja isä työelämässä. Isän työ oli vaatinut myös paljon poissaoloa kotoa. Työnjako oli ollut itsestään selvää, koska äiti oli tarkoituksella jäänyt kotiin hoitamaan lapsia ja kotia. Pari miestä kertoi pohtineensa, oliko heidän äitinsä katkera jälkeenpäin tästä ratkaisusta. Yhdessä tapauksessa perheessä oli asunut isoäiti, joka hoiti perheen kodin- ja lastenhoidon äidin ollessa päivätyössä.

Haastattelemani miehet sen sijaan tekivät kotitöitä ja huolehtivat lasten hyvinvoinnista kaikin mahdollisin tavoin. Samalla tavoin kuin ensimmäisessä tyypissä, myös tässä kodinhoidolliset toimet olivat jonkin verran enemmän naisten harteilla. Lastenhoito sen sijaan oli molempien vastuulla yhtä paljon, isät saattoivat jopa leikkiä enemmän lasten kanssa kuin äidit. Ne miehet, joilla oli kokemuksia koti-isänä olemisesta, kuuluivat tähän luokkaan.

4) Perinteiset

Tässä tyypissä sekä mies, että hänen isänsä eivät osallistuisi lainkaan kodin- ja lastenhoitoon. Tässä aineistossa ei kuitenkaan ollut yhtään tapausta, joka olisi kuulunut tähän luokkaan.

7.4 Isyyden mallit

Ainoastaan yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että malli isyyteen tulee selkeästi omalta lapsuudenperheen isältä. Pari muuta oli sitä mieltä, että omalta isältä saadut mallit voivat vaikuttaa ehkä tiedostamattomasti, mutta eivät kyenneet antamaan esimerkkiä, missä niin voisi tapahtua. Mies, jolla oli ollut huono suhde isäänsä oli sitä mieltä, että oma isä vaikuttaa suuresti niillä

joilla sellainen on ollut, mutta häneltä tämä malli oli jäänyt puuttumaan. Yleisesti ottaen omaan itseen ja harkintakykyyn luotettiin kaikkein eniten.

H: No sustako ei sitten tunnu, että isä ois sulle jonkinlainen malli?
V: No tietysti varmaan antanu jotakin semmosia, tiedostamattomia. Että sillä tavalla, että onhan se tietysti vaikuttanu muhun paljon, että ei sitä nyt voi sanoa ettei mitään ole, mutta välttämättä en mää niinku mieti sitä sillei, että nyt mun isä on toiminu tällä tavalla tässä tilanteessa, että kyllä mää nyt uskon että pystyn, pystyn niinku päättään sillä hetkellä mikä minusta tuntuu olevan niinku parasta lapsen kannalta.

Jarkko, poika 6kk

Miehet puhuivat suhteellisen vähän lapsistaan ollessaan yhdessä. Ennen lasten syntymää oli ollut tavallista, ettei toisten lapsista oltu edes kiinnostuneita. Omien lasten synnyttyä tehtiin yleensä vertailuja siitä, mitä lapset osaavat tehdä eri ikäkausina. Varsinaisesti isyydestä ei puhuttu. Näin miehiltä puuttui sellainen sosiaalinen verkosto, jossa voisi vaihtaa kokemuksia isyyden eri puolista. Tämän tutkimuksen miehistä ainoastaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäpiiriläiset kävivät keskusteluja isänä olemisesta säännöllisesti toisten isien kanssa ja vaihtoivat keskenään kokemuksia.

Osa oli sitä mieltä, että ympäristöä tulee kuitenkin seurattua, ja sitä kautta saattaa saada vaikutteita toisilta isiltä. Losh-Hesselbart (1987) käytti tästä termiä "sosiaalisten tilanteiden tarkkailu". Isyyttään täydellisesti hoitavaa miestä, joka voisi toimia mallina toisille, ei kukaan ollut kuitenkaan tavannut.

H: Onko sulla minkäänlaisia malleja isänä olemisessa, että saatko sää niinkun mistään sellasia vaikutteita?
V: No siis kyllähän. En mää nyt tiedä oonko mä nyt ottanu malleja, mutta kyllä mää niinku tiedän semmosia hyviä isiä, tota noin, jotka on tehny joitakin asioita hyvin, mutta nekin on sitten tehny omat virheensä. Että tota ei mulla niinku semmosta selkeetä mallia oikeestaan oo. Kuitenkin miehiä mitkä on hoitanu asiansa hyvin. Eihän kukaan taas toisaalta oo täydellinen.

Tomi, poika 5kk

...Ei kai täydellistä isää olekaan. Tai jotain tiettyä mallia jokaisella. Se on niin tilanteen mukaan. Se on se minkälainen lapsi on ja minkälainen perhe on. Onhan sitä varmaan niinkun kaikissa muissakin asioissa on sata eri tai sadalla eri tavalla voit tehdä yhden asian. Ei kai tässä nyt voi olla mitään ihannemallia. Mun mielestä sellasta ei pidä lähtee ettimäänkään.

Risto, tytär 10kk

Kirjat ja artikkelit neuvojina mainitsivat ne, jotka olivat opiskelunsa tai työnsä vuoksi niihin tutustuneet. Ne miehet, joiden vaimot opiskelivat jotain lapsuuteen liittyvää kertoivat vaimon joskus kehottaneen heitä lukemaan mielenkiintoisen artikkelin tai otteita kirjoista.

Kaikki haastateltavat toivat esille jossain kohdin haastattelua oma-aloitteisesti "hyvän isän kuvan", joka esiintyy tiedotusvälineissä tai ystäväpiireissä.

H: No minkälainen malli se sitten on mitä ne (tiedotusvälineet) tarjoo?
V: No nykyaikana se ehkä menee enemmän semmoseen että isät alkaa olla hoitovapaalla ja siitä naistenlehdet kirjottaa. Isät tavallaan enemmän osallistuu lapsen kasvatukseen. Isän roolia korostetaan. Mä luulen että se näkyy siinä paljon.

Antti, poika 1v

Pari miestä halusi tuoda esille omien isien malleista puhuttaessa näkökohdan, jonka mukaan maailma on muuttunut oman lapsuuden ajoista niin paljon, ettei isänä olemisen mallia ole mahdollista saada omilta isiltä (vrt. Dencik 1989). Pyydettäessä kertomaan millä tavalla maailma sitten on muuttunut näiden kahden sukupolven välillä, nousivat esille yhteiskunnalliset muutokset, kuten naisten suurempi osallistuminen työelämään, mutta myös odotukset siitä, miten isä isyyttään hoitaa.

Yleinen käsitys oli myös sellainen, jossa mies oli sitä mieltä, ettei malleja isyyteen edes tarvita.

H: Onko sen mielestä sitten olemassa sellanen hyvän isän malli?
V: No kai sitä ainakin sellasia, että minkälainen hyvän isän ainakin pitäis olla. Jotain julkisuuden, tai semmonen minkälainen kuva luodaan kunnon isästä niin kai se viime vuosina ainakin on korostunu sellanen pehmopuoli. Pitäis olla niinkun vähän pehmompi kun mitä omat isät on ollu. En mää sitä oo nyt niin hirveesti miettiny. En mää nyt oo aatellu että pitäis olla

semmonen malli. Että mää sieltä olisin sitä hakenu. Kyllä mää niin oon aatellu että mää oon sillon hyvä isä kun olen oma itteni. Jos olisin pieni lapsi niin haluaisin että mun isä on oma tasapainoinen itsensä. Tietää mitä se haluaa ja mitä tekee. Mun mielestä siinä se kulminoituu että me ollaan jokainen erilaisia ihmisinä ja isinä ja se on mun mielestä kaikista tärkeintä että on tyytyväinen siihen mitä on ja tietää mitä haluaa. On oma aikuinen itsensä. Se on jo paljon ja mun mielestä se riittää.

Aki, poika 5v

8 POHDINTAA

Tässä aineistossa haastattelemieni miesten lapset olivat vielä pieniä, nuorimman ollessa viisi kuukautta vanha ja vanhimman viisi vuotta. Toisaalta voisi miettiä, ovatko tämän aineiston miehet vielä "kokemattomia" isinä, eli olisiko lasten pitänyt olla vanhempia, jotta miehillä olisi enemmän kokemuksia esimerkiksi ongelmatilanteiden selvittelystä. Toisaalta lapsen syntymän läheisyys aiheutti sen, että lapsen kasvatusta tuli pohdittua ja mahdollisesti aiheesta myös keskusteltiin puolison kanssa. Nämä asiat tulivatkin useasti esille haastatteluissa. Lasten pienuus aiheutti kuitenkin sen, että miesten vaimot saattoivat olla yhä äitys- ja vanhempainlomilla, joka selittäisi esimerkiksi vaimon suuremman osuuden kotitöistä ja lapsen hoidosta.

Miehet kuvailivat isäänsä ensin työn kautta, kertoivat mitä hän tekee työkseen ja millainen työntekijä hän on. Isä nähtiin näin ennenkaikkea perheen elättäjänä. (vrt. Lamb 1986; Hoikkala 1994.) Isät eivät osallistuneet juurikaan kotitöihin ja lapsenhoitoon. Isät tekivät pitkää päivää töissä ja olivat siten paljon poissa kotoa. Kasvatuksessa isät olivat mukana eniten kurinpidossa, kuten kävi ilmi myös Koski-Hyvärisen ja Puttosen

tutkimuksessa (1987). Tällainen kotikasvatuksen kuvaus koettiin haastateltujen miesten taholta perinteiseksi tai vanhanaikaiseksi. Miehet olivat kokeneet myös ruumiillistakin kuritusta, ja yleensä kurittajana oli nimenomaan isä. Ruumiillista kuritusta ei pidetty kovin hyvänä rankaisutapana, mutta näin rankaistut miehet pitivät selkäsaunojaan kuitenkin ansaittuina.

Pääosin isistä kerrottiin myönteiseen sävyyn. Kahdella haastatelluista oli aikanaan ollut isänsä kanssa ongelmia, mutta aikuisikään ehdittyä välit olivat ehtineet korjautua. Omien lasten synnyttyä suhde oli entisestään parantunut. Tällöin nimittäin useimmat olivat törmänneet ideaalikuvan ja todellisuuden ristiriitaan, eli vaikka he tiesivät hyvin mitä halusivat olla ja mitä eivät halunneet olla, he olivat huomanneet ettei se ole helppoa. Jos näillä haastateltavilla miehillä ei olisi ollut vielä lapsia, he olisivat saattaneet arvioida saamaansa kasvatusta toisin. Kuvaavaksi nouseekin ristiriita sen välillä, miten pieni lapsi vanhempansa kokee, ja miten aikuinen kokee lapsuutensa jälkeenpäin mietittynä. Lapsi ei osaa järkeillä saamaansa kohtelua aikuisen tarkoittamaksi hyväksi tai ei ymmärrä miksi aikuinen on paljon poissa. Tämän tutkimuksen miehistä moni käytti lausetta "kyllä minä nyt sen ymmärrän ettei se kovin helppoa ole..." tai "silloin se tuntui pahalta, mutta kyllähän minä nyt se käsitän..." Kuten Sysiharju (1987, 219) omassa tutkimuksessaan totesi, muistot lapsuudenkodista värittyvät sen mukaan, minkälaiset suhteet nykyisin on vanhempiin. Kaikki haastattelemani miehet pitivät yhteyttä vanhempiinsa, kenenkään isäsuhde ei ollut katkennut, ja ehkä tästä johtuen muistot isistä olivat pääosin myönteiset.

Miesten isät eivät olleet oikein näyttäneet tunteitaan, vaan hellyys oli koettu äidin ominaisuudeksi. Miehillä oli kuitenkin paria poikkeusta lukuunottamatta vahva tunne siitä, että isä oli heihin kovin kiintynyt. Tunteita siis oli, mutta niitä ei osattu näyttää, eikä niistä varsinkaan puhuttu. Miehet olivat tulkinneet perheen taloudellista toimeentulosta huolehtimisen ja kurinpidon kiintymyksenä.

Kaikki haastattelemani miehet olivat osallistuneet perhevalmennukseen ja synnytykseen. Perhevalmennukseen ei oltu kovin tyytyväisiä (sama havainto mm. Hyssälä 1992; Hämäläinen 1986; Stranden 1982). Synnytys sitävastoin oli tapahtuma, josta ei olisi haluttu jäädä mistään hinnasta pois. Siihen liittyi myös odotuksia siitä mitä isän pitäisi tuntea ja miten hänen pitäisi käyttäytyä (vrt. Marsiglio 1995). Lapsen syntymään ajoittui pelkoa ja hämmenystä miten uudesta tilanteesta selviää (myös Tigerstedt 1994), ja muutoksia omassa itsessä, kuten rauhoittumista ja vastuuntunnon lisääntymistä (vrt. Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987). Toisaalta tuli myös esille vapaudenkaipuu, tunne siitä, että lapsi sitoo liikaa paikalleen.

Isyys ja miehisyys sopivat haastateltujen miesten mielestä ilman muuta yhteen. Lapsenhoito olikin raskasta, kovaa työtä, josta kuka tahansa ei selviäkään. Miehet liittivät itsestäänselvästi isyyden osaksi miehisyyttä. Isyyden vallankumous, kuten Badinter (1993) sitä nimittää, alkaa olla totta nuorien miesten kohdalla.

Isäksi tuleminen on muuttunut näiden kahden eri sukupuolen välillä. Lapsenteko on ehkä harkitumpaa nykyisin parantuneiden ehkäisyvälineiden myötä. Tänä päivänä ei myöskään ole itsestään selvää, että perheeseen hankitaan lapsia, vaan yhdessä saatetaan asua hyvinkin kauan ilman lapsia. Tällä hetkellä on myös olemassa perhevalmennusta, jota ennen ei ollut, ja vaikka siihen ei ollakaan kovin tyytyväisiä, on se kuitenkin valmennusta tulevaan. Aikaisempi nimitys synnytysvalmennus voisikin olla edelleen parempi nimitys perhevalmennukselle, sillä valmennuksen koetaan keskittyvän juuri synnytykseen.

Isänä olemisessa koettiin kaikkein tärkeimmäksi asiaksi turva ja luottamus, mitä lapselle täytyy antaa. Lasten kanssa leikittiin mielellään, ja heidän kanssaan haluttiin viettää aikaa yhdessä, toisinaan jopa kodinhoidollisten toimien kustannuksella. Lapset miellettiin kodinhoitoa tärkeämmäksi, sillä jos mies vietti suurimman osan päivästään töissä, jäljellejäävä aika vietettiin mielummin lasten kanssa kuin kotiaskareissa.

Useimmat miehet olisivat valmiita jäämään kotiin lasta hoitamaan, jos se vain olisi taloudellisesti mahdollista. Tässä aineistossa kyse ei ollut siitä, että pienempipalkkaisen olisi jäätävä kotiin (vrt. Lahikainen 1986), vaan vaimoilla olivat vielä opiskelut kesken. Myöhemmin tilanne saattaisi olla jo toinen. Tässäkin tutkimuksessa esiintyvä koti-isä on esimerkkinä uudenlaisesta näkökulmasta, jossa myös mies voi olla se, joka jää kotiin hoitamaan lapsia vaimon siirtyessä takaisin työelämään. Toisaalta tämänkään koti-isän "ura" ei kestänyt muutamaa kuukautta enempää, samoin kuin toisella isällä, jolla oli kokemusta koti-isänä olosta yhden kesän ajalta. Nämä miehet eivät myöskään olleet valmiita ottamaan kaikkea kotiäidille kuuluvia tehtäviä liitettäväksi omaan koti-isyyteensä, joten vaihtokauppa ei ollut aivan täydellinen.

Miehet halusivat olla enemmän lastensa kanssa kuin omat isänsä aikoinaan. Toisaalta oli huomattu sekin, ettei se ole kovin helppoa. Miehet halusivat erottautua omista isistään myös tunnetasolla. He haluavat näyttää tunteitaan vapaammin lapsiaan kohtaan, antaa heille enemmän aikaa ja huomiota kuin omat isänsä aikoinaan. Tähän haluavat pyrkiä ennen kaikea ne, joilla oli hyvin etäinen isä-poika -suhde lapsuudessaan. He siis kokivat jääneensä jostakin paitsi ja halusivat hyvittää tämän omille lapsilleen (vrt. Snarey 1993). Hellyyden ja kiintymyksen osoitukset, kuten myös tunteiden näyttäminen yleensä koettiin hyvin tärkeäksi asiaksi. Kaksi eri sukupolvea olivat tässä suhteessa hyvin erilaiset. Miesten isät eivät olleet samalla tavalla osanneet ilmaista itseään, eikä kysymys ollut kuitenkaan siitä, että tunteita ei olisi ollut.

Samalla tavalla kuin omat isät olivat toimineet, haluttiin säilyttää tietty kuri lasten kanssa, mutta toisilla menettelytavoilla. Siinä missä oma isä oli käyttänyt vitsaa, nämä miehet halusivat ratkaista asioita enemmän puhumalla. Toisaalta ne, jotka eivät olleet tästä vielä aivan varmoja, olivat niitä, joita oli rankaistu ruumiillisesti (vrt. Pulkkinen 1984; Pulkkinen 1994; Simons 1991). Rehellisyys, oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus sisarusten kesken olivat asioita, jotka haluttiin myös tuoda esille omassa isyydessä samalla tavoin kuin omat isänsä aikoinaan olivat tuoneet.

Omia isiä ei kuitenkaan mielletty suoralta käsin malleiksi lasten kasvatuksessa. Näin voisi tapahtua haastateltujen mielestä ehkä tiedostamattomasti. Osan mielestä maailma on muuttunut oman isän ajoista niin paljon, että omia isiä ei voisikaan pitää malleina. Tälläiseen tulokseen päätyi myös Dencik (1989). Haastattelemani miehet eivät edes koe tarvitsevansa malleja isyyteensä. He luottavat omaan itseensä ja arviointikykyynsä kasvattajina. Se riittää kun on oma itsensä ja tekee sellaisia ratkaisuja, joihin itse on tyytyväinen.

Jokainen kuitenkin löytää yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia omaan isäänsä, joten oman isän antamaa mallia jossain määrin näistäkin miehistä jokainen on käynyt läpi. Kaikki haluavat olla jotakin parempaa kuin oma isä on ollut. Vaikka miehet eivät halua malli-sanaa käyttääkään, voisi silti ajatella, että miehillä on olemassa tietynlainen isän kuva, jota he haluavat omassa käytössään vielä parantaa.

Omat isät ovat olleet perheen elättäjiä ja kurinpitäjiä, ja samalla tavoin haastatellut miehetkin korostavat kurinpidon merkitystä. Mutta nämä nuoret isät haluavat liittää isyyteen vielä hellyyden, lasten kanssa leikkimisen ja lasten hoivaamisen. Nämä miehet haluavat osallistua synnytykseen ja pitävät isyyslomia, mahdollisesti myös hoitovapaata lapsen hoidon järjestämiseksi.

Tämä kaikki on tietysti mahdollista siksi, että asenteet muuttuvat. Silloinhan malli on otettu jostakin, ympäröivästä yhteiskunnasta. Vaikka miehet eivät myönnäkään ottavansa malleja ympäristöstä, näin kuitenkin tapahtuu. Omilta isiltä tällaiset mallit eivät kuitenkaan tule, koska ominaisuuksia, joita halutaan omassa isyydessä korostaa, eivät ole vielä omien isien ominaisuuksia.

Ystäväpiiristäkään ei koettu saavan malleja isyyteen, sillä miehet keskustelivat harvoin lasten kasvatuksesta toistensa kanssa. Poikkeuksena tässä aineistossa olivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäpiiriläiset, jotka kokoontuivat säännöllisesti keskustelemaan isyydestä, ja jonka jäsenet kokivat tämän erittäin hyväksi asiaksi.

Miehet kuitenkin tunnistivat yhteiskunnassa vallitsevan "hyvän isän kuvan", jota miehet myös nimittivät sanalla "pehmoisyys". Tälläinen kuva annettiin heidän mukaansa etenkin tiedotusvälineissä. Kaikki haastattelemani miehet kuitenkin kielsivät ottavansa paineita yhteiskunnallisissa ihanteista. He olivat jo omasta mielestään pehmoisiä.

Voisi ajatella, että naiset myöntävät auliimmin saavansa malleja äitinä olosta omilta äideiltään, ja kirjallisuudessakin on mainintoja siitä, miten äideiksi tullessa suhde omaan äitiin läpikäydään uudelleen. (mm. Niemelä 1989, 144.) Onko sitten niin, että miehet eivät saa vielä sellaista mallia omilta isiltään, johon he voisivat olla tyytyväisiä, vaan haluavat muokata isäkuvaa edelleen? Äitinäolo on kuitenkin pysynyt muuttumattomanpana vuosikymmenten ajan kuin isänäolo, lukuunottamatta äitien työssäkäyntiä, joka sekään ei yleensä kuitenkaan tapahdu kovin pian lapsen syntymän jälkeen. Isyyden kokeminen ja isänä oleminen taas näyttää olevan voimakkaassa muutostilassa.

Perheessä ennen lapsia on kuitenkin jo olemassa kaksi erilaista ihmistä, eri kodeissa kasvanutta, jotka yhdessä muokkaavat omaa vanhemmuuttaan lasten syntymän jälkeen. Jatkotutkimuksen paikka olisikin selvittää, mikä osuus noudatettavasta kasvatustyylistä on miehen osuutta, mikä naisen, ja kuinka paljon lapsuudenkodin vaikutus näkyy tässä. Toisin sanoen kuka perheessä määrää miten lapset kasvatetaan, ja mistä se tapa on peräisin?

LÄHTEET:

Badinter, E. 1993. Mikä on mies? Suomentaja Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Butterworth, D. 1994. Are fathers really necessary to the family unit in early childhood? International Journal of Early Childhood. 26 (1), 1-5.

Coltrane, S. 1995. The future of fatherhood. Social, demographic, and economic influences on men's family involvements. Teoksessa Marsiglio, W. (toim.) Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy. Thousand Oaks: Sage. 255-274.

Cowan, P.A. 1988. Becoming a father. A time of change, an opportunity for development. Teoksessa Bronstein, P. & Cowan, C.P. (toim.) Fatherhood today. Men's changing role in the family. New York: Wiley. 13-35.

Daly, K. 1993. Reshaping fatherhood. Finding the models. Journal of Family Issues. 14 (4), 510-530.

Dencik, L. 1989. Growing up in the post-modern age: on the child's situation in the modern family, and on the position of the family in the modern welfare state. Acta Sociologica. 32 (2), 155-180.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi; Lapin yliopistopaino.

Harmainen, S. & Ruoppila, I. 1984. Kasvuympäristön merkitys perhesuhteiden muodostumiselle nuoressa lapsiperheessä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A45.

Helminen, S. 1985. Miehen kriisi; mahdollisuus vai vaaran merkki? Teoksessa Helminen, S. & Hurri, M. (toim.)Miehen mallit. Hämeenlinna: Kirjayhtymä. 7-21.

Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Jyväskylä: Gummerus.

Hoikkala, T. 1994. Mies, kasvatus ja auktoriteettimaisema. Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.) Miehen elämää. Rauma: Kirjapaino Oy West Point. 86-106.

Huotelin, H. 1992. Elämänkertatutkimuksen metodologiset ratkaisut. Joensuun Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia nro 46.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisyys; Isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Virkki, J. (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY. 46-66.

Huttunen, J. 1993. Isä perheessä. Sosiaalinen Aikakauskirja. 87 (6), 6-10.

Hwang, P. 1985. Faderskap. Stockholm: Natur och kultur.

Hyssälä, L. 1992. Health behaviour of a young family's father. University of Turku Research Reports 18.

Hämäläinen, J. 1986. Vanhemmuuteen siirtyminen elämänmuutoksena. Perhekasvatuksellinen tutkimus vanhemmuudesta tulkinnallisen sosiologian viitekehyksessä. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 11.

Iso-Ilomäki, P. 1988. Lapsuudenkoti retrospektiivisesti tarkasteltuna. Jyväskylän Yliopisto. Psykologian pro- gradu-työ.

Jallinoja, R. 1984. Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin. Teoksessa Haavio-Mannila, E., Jallinoja, R. & Strandell, H. Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja. Juva: WSOY. 37-110.

Juntumaa, R. 1992. Kehitys kolmiosuhteessa. Isä lapsen toisena hoitajana. Psykologia 27 (6), 476-481.

Karila, I. 1989. Siirtymä vanhemmuuteen. Jyväskylän Yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 304.

Korhonen, M. 1994. Keski-ikäisten naisten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Psykologian tutkimuksia. Joensuun yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Koski-Hyvärinen, P. & Puttonen, T. 1987. Isät tänään. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu A54.

Lahikainen, A.R. & Strandell, H. 1988. Lapsen kasvuehdot Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Lahikainen, A.R. 1986. Jälkipuhe. Yhteiskunnallisesta kehityksestä ja vanhemmanroolien muutoksesta Suomessa. Teoksessa Sommer, D. Kun isä on kotona. Isänroolista, isistä ja pikkulapsista. Juva: WSOY. 146-157.

Lamb, M.E. 1986. The changing roles of fathers. Teoksessa Lamb,M.E. (toim.) The father's role. Applied perspectives. New York: Wiley. 3-27.

LaRossa, R. 1986. Becoming a parent. Beverly Hills: Sage.

Losh-Hesselbart, S. 1987. The development of gender roles. Teoksessa Sussman, M.B & Steinmetz, S. (toim.) Handbook of marriage and the family. New York: Plenum. 535-563.

Makkonen, T., Ruoppila, I., Rönkä, T., Timonen, S., Valvanne, L. & Österlund, K. 1981. Operaatio perhe - isä ja synnytys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsiraportti A 34.

Marsiglio, W. 1995. Fatherhood scholarship. An overview and agenda for the future. Teoksessa Marsiglio, W. (toim.) Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy. Thousand Oaks: Sage. 1-20.

May, K.A. 1986. Three phases of father involvement in pregnancy. Teoksessa Moos, R.H. (toim.) Coping with life crises. New York: Plenum Press. 115-127.

Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Painokaari Oy. 42-61.

Niemelä, P. 1989. Äidiksi tuleminen elämän käännekohtana. Teoksessa Niemelä, P. & Ruth, J-E. (toim.) Ihmisen elämänkaari. Keuruu: Otava. 141-153.

Nurminen, E. & Roos, J.P. 1991. Models of parenting. Between generations and classes. Teoksessa Björnberg, U. (toim.) European parents in the 1990s. Contradictions and comparisons. New Brunswick: Transaction Publishers. 123-140.

Paloheimo, M. 1992. Kotivammaiset eli "Miten sinua kohdeltiin lapsena?" Omakustanne. Helsinki: Helsingin painotuote Oy.

Patton, M.Q. 1990. Qualitative evaluation and research methods. Newbury Park: Sage Publications.

Pleck, J.H. 1988. American fathering in historical perspective. Teoksessa Kimmel, M.S. (toim.) Changing men. New directions in research on men and masculinity. Beverly Hills: Sage. 83-97.

Pulkkinen, L. 1994. Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? Teoksessa Virkki, J. (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY. 26-45.

Pulkkinen, L. 1984. Nuoret ja kotikasvatus. Keuruu: Otava.

Quinton, D. & Rutter, M. 1988. Parenting breakdown. The making and breaking of inter-generational links. Avebury: Aldershot.

Rajala, K. & Ruoppila, I. 1983. Nuori lapsiperhe esikoisen odotusajalta tämän ensimmäisen ikävuoden lopulle. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 42.

Roos, J.P. 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Tutkijaliitto. Jyväskylä; Gummerus.

Ruoppila, I. 1984. Miehisistä käyttäytymismalleista ja niiden muuttamisesta. Sosiaalinen Aikakauskirja. 78 (1), 42-46.

Russell, G. 1983. The changing role of fathers. Open University Press.

Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Saarijärvi: Ajatus.

Schalin, L-J. 1991. Perheen ihmissuhteista. Helsinki: Yliopistopaino.

Simons, R.L. & Beaman, J. & Conger, R.D. & Chao, W. 1993. Childhood experience, conceptions of parenting and attitudes of spouse as determinants of parental behavior. Journal of Marriage and the Family. 55 (2) 91-106.

Simons, R.L. & Whitbeck, L.B. & Conger, R.D. & Chyi-In, W. 1991. Intergenerational transmission of harsh parenting. Developmental Psychology. 27 (1), 159-171.

Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnon miehiä. Juva: WSOY.

Snarey, J. 1993. How fathers care for the next generation. A four-decade study. London: Harward University Press.

Sommer, D. 1986. Kun isä on kotona. Isän roolista, isistä ja pikkulapsista.Juva: WSOY.

Stranden, P. 1982. Nuori lapsiperhe. Tutkimus nuorten perheiden elämäntilanteesta ja toimintaedellytyksistä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 38.

Sysiharju, A-L. 1987. Nykykaupunkilaisen elämänkulkua kodin jäsenenä. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 49.

Säntti, R. 1990. Hoitovapaan käyttö ja lasten hoitomuodon valinta. Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämisosaston julkaisuja 1990:1. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Thompson, E.H. & Pleck, J.H. 1988. The structure of male role norms. Teoksessa Kimmel, M.S. (toim.) Changing men. New directions in research on men and masculinity. Beverly Hills: Sage. 25-36.

Tigerstedt, C. 1994. Kotityö ja isyys uusina projekteina? Teoksessa Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.) Miehen elämää. Rauma: Kirjapaino Oy West Point. 68-86.

Tripp-Reimer, T. & Wilson, S.E. 1991. Cross-cultural perspectives on fatherhood. Teoksessa Bozett, F.W. & Hanson, S.M.H. (toim.) Fatherhood and families in cultural context. New York: Springer Publishing Company. 1-27.

Vilkko, A. (1990) Omaelämäkertojen analysoiminen kertomuksina. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Painokaari Oy. 81-98.

LIITE

HAASTATTELURUNKO

Taustatekijät

Kerro itsestäsi. Kuinka vanha olet? Mitä koulutusta olet saanut? Mitä työtä teet? Minkälainen on perheesi? Lapsen/lasten iät? Lasten hoitojärjestelyt? Mitä vaimosi tekee työkseen?

Miehen oma lapsuus

Kerro lapsuuden perheestäsi, ketä siihen kuului? Mitä vanhempasi tekivät työkseen?
Kuvaile isääsi. Minkälainen oli isän paikka perheessä? Osallistuiko isä kotitöihin, jos osallistui niin mihin, mikä lastenhoidossa ja -kasvatuksessa kuului äidille, mikä isälle, miten vastuu jakaantui?

Kasvatusotteet (isän ja äidin erikseen); Minkälaiset kasvatusperiaatteet vanhemmillasi oli? Mitkä olivat tyypilliset tavat noudattaa niitä käytännössä? Mikä oli sinusta heidän kasvatusotteissaan hyvää ja oikeudenmukaista, mikä väärää ja epäoikeudenmukaista. Minkä olisit toivonut olevan toisin, millä tavalla? Miten mahdolliset ongelmatilanteet ratkaistiin, jos rankaistiin, niin kuka rankaisi ja miten?

Minkälainen oli suhteesi isään? Oliko isällä sinulle aikaa? Mitä teit isän kanssa? Tuntuiko sinusta, että isä oli kiintynyt sinuun? Näytettiinkö tunteita? Tuntuiko sinusta, että jotain jäi puuttumaan suhteesta?

Nykyisyys

Minkälainen on nykyinen suhde vanhempiisi? Yhteydenpito, mihin suuntaan suhde on muuttunut lapsuuden jälkeen?

Isäksi kasvaminen. Millaista oli tulla isäksi? Osallistuitko synnytysvalmennukseen ja synnytykseen? Koitko ne tarpeellisiksi tapahtumiksi isyytesi kannalta?

Isyys. Mitä teet lasten kanssa, kuinka paljon osallistut kodin- ja lastenhoitoon, mitkä tehtävät kuuluvat miehelle, mitkä vaimolle, miten vastuu jakautuu? Minkälainen isä haluat olla? Mikä on tärkeintä, mitä voit lapselle isänä antaa? Miten toimit ongelmatilanteissa? Onko tapasi toimia isänä muuttunut lasten kasvaessa tai lasten lukumäärän lisääntyessä? Miten sinun ja vaimosi kasvatusperiaatteet eroavat toisistaan?

Vertailu omaan isään; miten eroat isänä omasta isästäsi, mitä teet samalla, mitä eri tavalla. Pyritkö tietoisesti toimimaan samalla tavalla tai vastakkaisesti? Onko oma isä jonkinlainen malli? Jos on, pätevätkö samat toimintatavat vielä tänä päivänä? Jos ei, niin voisiko se ollakaan mahdollista?

Vaikutteet muualta; saatko jotain toimintamalleja muualta? Puhuvatko miehet keskenään lapsistaan ja toimintatavoistaan? Mitä isältä nykyaikana vaaditaan, kuka vaatii, ovatko vaatimukset kohtuullisia?

Isyys ja miehisyys; oletko muuttunut ihmisenä jollakin tavoin lapsen saamisen jälkeen? Eroavatko isyys ja miehisyys toisistaan, voiko niitä yhdistää?